

Urbani razvoj Cvjetnog naselja u Zagrebu

Dautović, Dan Lou

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Science / Sveučilište u Zagrebu, Prirodoslovno-matematički fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:217:967302>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-22**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Faculty of Science - University of Zagreb](#)

Sveučilište u Zagrebu
Prirodoslovno-matematički fakultet
Geografski odsjek

Dan Lou Dautović

Urbani razvoj Cvjetnog naselja u Zagrebu

Prvostupnički rad

Mentor: doc. dr. sc. Lana Slavuj Borčić

Ocjena: _____

Potpis: _____

Zagreb, 2022.

Sveučilište u Zagrebu
Prirodoslovno-matematički fakultet
Geografski odsjek

Prvostupnički rad

Urbani razvoj Cvjetnog naselja u Zagrebu

Dan Lou Dautović

Izvadak:

Cvjetno naselje je zagrebački kvart smješten u središnjem dijelu grada, unutar gradske četvrti Trnje. Omeđen je Savskom cestom, Slavonskom avenijom, Avenijom Većeslava Holjevca i rijekom Savom. Do Drugog svjetskog rata, prostor kvarta bio je dio tadašnje zagrebačke periferije, a njegov je urbani razvoj ponajviše bio spriječen poplavama Save i odvojenosti od centra grada željeznicom. Godine 1939., arhitekt i urbanist Vladimir Antolić počinje graditi prvo plansko naselje ortogonalno raspoređenih ulica s obiteljskim kućama u blizini Save. Tada Cvjetno naselje zapravo postaje zagrebački kvart ili naselje. Cvjetno naselje jedan je od urbanističkih projekata koji je predstavljao prekretnicu ka planiranoj izgradnji u urbanizaciji prisavskog prostora, ali i Zagreba. Nakon Drugog svjetskog rata, umjesto obiteljskih kuća, daljnju urbanizaciju kvarta obilježila je visokogradnja, ali i široke uređene zelene i rekreacijske površine. Danas je Cvjetno naselje kvart sa zadovoljavajućim centralnim funkcijama, a zahvaljujući smještaju i dobroj prometnoj povezanosti, stanovništvu kvarta su lako dostupne centralne funkcije i u drugim dijelovima grada. Cvjetno naselje ima socijalno-prostornu strukturu karakterističnu za prostor koji okružuje centar grada, osim prostora kvarta u kojemu prevladava niskogradnja koji je prema određenim socijalno-prostornim pokazateljima sličniji podsljemenskoj zoni i drugim perifernim dijelovima grada.

31 stranica, 21 grafički prilog, 1 tablica, 41 bibliografska referenca; izvornik na hrvatskom jeziku

Ključne riječi: Cvjetno naselje, prostorna struktura, Vladimir Antolić, Trnje

Voditelj: doc. dr. sc. Lana Slavuj Borčić

Tema prihvaćena: 10. 2. 2022.

Datum obrane: 22. 9. 2022.

Rad je pohranjen u Središnjoj geografskoj knjižnici Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Marulićev trg 19, Zagreb, Hrvatska.

BASIC DOCUMENTATION CARD

University of Zagreb
Faculty of Science
Department of Geography

Undergraduate Thesis

Urban development of Cvjetno naselje in Zagreb

Dan Lou Dautović

Abstract: Cvjetno naselje is a neighbourhood in Zagreb situated in the central part of the city, in the borough Trnje. It is bounded by Savska cesta, Slavonska avenija, Avenija Većeslava Holjevca and the river Sava. Before World War II, the area of the neighbourhood was part of the Zagreb's outskirts and its urban development was mostly prevented by the river floods and the railway that separated it from the city center. In 1939, the architect and urbanist Vladimir Antolić started building the first planned neighbourhood near the river Sava with orthogonally arranged streets and family houses. That's when Cvjetno naselje actually became a neighbourhood. Cvjetno naselje is one of the urban projects that represented the turning point towards planned construction in the urbanization of the areas by the river Sava, but also of Zagreb. After World War II, instead of family houses, the further urbanization of Cvjetno naselje was characterized by constructions of buildings, but also large green and recreational surfaces. Nowadays, Cvjetno naselje is a neighbourhood with a satisfying amount of central functions, and thanks to its location and good traffic connections, central functions in other parts of Zagreb are easily available to the neighbourhood's inhabitants. Cvjetno naselje has a socio-spatial structure typical for the neighbourhoods that surround the city center, except for the part of the neighbourhood in which family houses are more common which is by some indications more similar to the north and peripheral parts of Zagreb.

31 pages, 21 figures, 1 table, 41 references; original in Croatian

Key words: Cvjetno naselje, spatial structure, Vladimir Antolić, Trnje

Supervisor: Lana Slavuj Borčić, Phd, Assistant Professor

Thesis title accepted: 10/02/2022

Thesis accepted: 22/09/2022

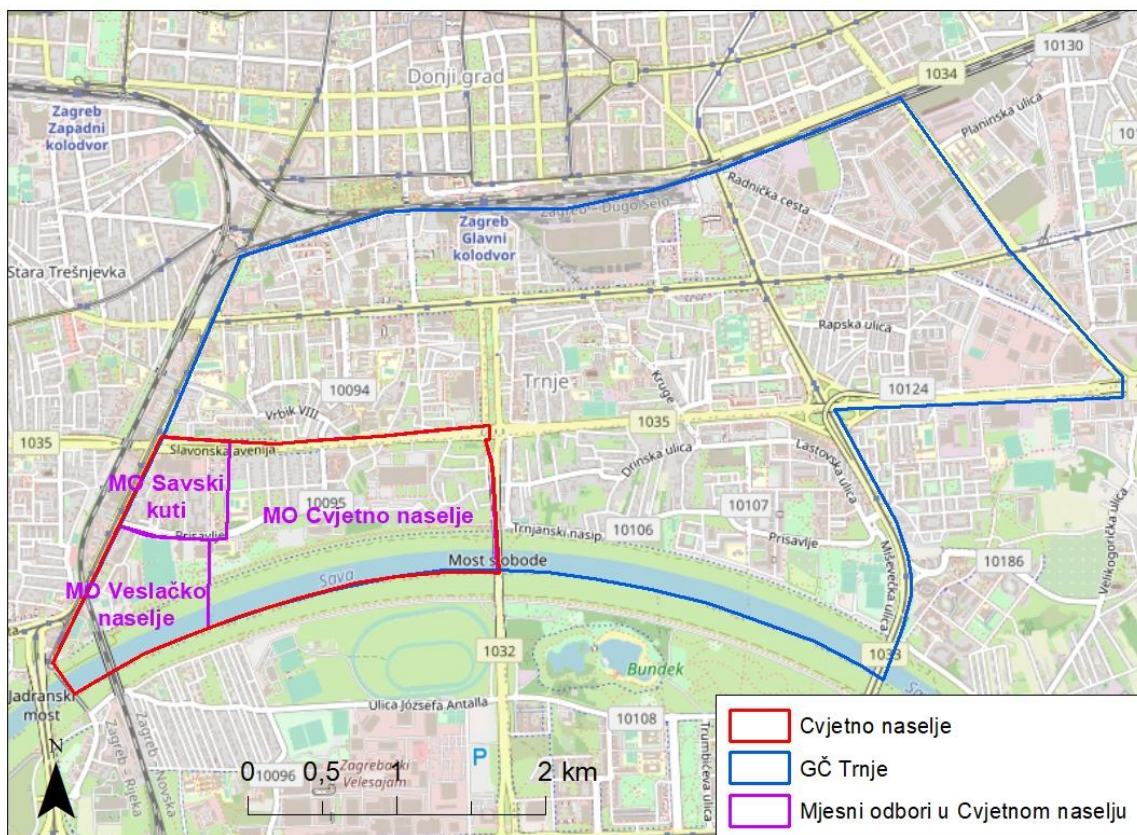
Thesis deposited in Central Geographic Library, Faculty of Science, University of Zagreb, Marulićev trg 19, Zagreb, Croatia

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
1.1. Ciljevi i zadaci rada.....	2
1.2. Hipoteze rada.....	2
1.3. Metodologija i izvori podataka.....	2
2. HISTORIJSKOGEOGRAFSKI RAZVOJ.....	3
2.1. Razvoj do 1939. godine.....	3
2.2. Cvjetno naselje – projekt Vladimira Antolića.....	9
2.3. Razvoj nakon Drugog svjetskog rata.....	13
3. PROSTORNA STRUKTURA CVJETNOG NASELJA U SUVREMENOM RAZDOBLJU.....	16
3.1. Morfološka struktura.....	16
3.2. Funkcionalna-prostorna struktura.....	17
3.3. Socijalno-prostorna struktura.....	20
4. ZAKLJUČAK.....	29
LITERATURA.....	32
IZVORI.....	33
POPIS TABLICA.....	IV
POPIS SLIKA.....	IV

1. UVOD

Cvjetno naselje je zagrebački kvart čija je izgradnja počela krajem 30-ih godina prošlog stoljeća na tadašnjoj periferiji grada između Donjeg grada i rijeke Save. Kvart je danas omeđen Savskom cestom na zapadu, Slavonskom avenijom na sjeveru, Avenijom Većeslava Holjevca na istoku i Obalom dr. Savke Dabčević Kučar, odnosno tokom rijeke Save na jugu. Susjedni kvartovi Cvjetnog naselja su Knežija na zapadu, Vrbik na sjeveru, Staro Trnje na istoku i Kajzerica preko Save na jugu. "Kad biste gledali plan grada, Cvjetno naselje nekako bi se nalazilo u samom središtu – ni preblizu ni predaleko." (Mandić, 2021).

Sl.1. Smještaj Cvjetnog naselja

Cvjetno naselje je dio Gradske četvrti Trnje koju čini 13 mjesnih odbora od kojih se tri nalaze na području Cvjetnog naselja. To su MO Cvjetno naselje, MO Savski kuti i MO Veslačko naselje (sl.1.). Nizinski prostor GČ Trnje, danas gotovo u cijelosti visoko urbaniziran, u prošlosti je, sve do gradnje nasipa uz Savu, često bio poplavljivan. Zbog toga su današnja tamošnja prisavska urbana naselja građena relativno kasno, sredinom ili u drugoj polovici prošlog stoljeća. Prvi pokušaj legalne usmjerene stambene gradnje na Trnju zabilježen je 1939. kada je prema projektima arhitekta Vladimira Antolića započela gradnja Cvjetnog naselja (Grad

Zagreb, 2022) za koje je bilo predviđeno 70 kuća. Tako je nastala "jezgra" današnjeg Cvjetnog naselja. Taj je dio kvarta zaštićen kao povijesna graditeljska cjelina (Gradska skupština, 2014) i često hvaljen urbanistički pothvat od strane drugih autora. Prema Ivanković (2009) to je najveći uspjeh hrvatskog urbanizma između dva svjetska rata. Dodaje da je Cvjetno naselje već po odabiru lokacije na jalovim njivama plavnog zagrebačkog predgrađa i po koncepciji kuća koje Antolić naziva "modernim sojenicama" – vizionarski pothvat *par excellence*. Haničar Buljan (2006) navodi Cvjetno naselje kao vrhunski primjer stambenog naselja tipskih objekata na tadašnjoj gradskoj periferiji i dodaje da se svojim komforom može mjeriti s podsljemenskom rezidencijalnom zonom. Također, Turković i Habjan (2020) Cvjetno naselje nazivaju pionirskim pothvatom stambene izgradnje između dva svjetska rata. Prema Radović Mahečić (1993) obiteljske kuće Cvjetnog naselja predstavljaju kulturu stanovanja srednje i gornje građanske klase.

1.1. Ciljevi i zadaci rada

U radu će se prema dostupnim podacima proučavati izgradnja i promjena morfološke strukture kvarta kroz vremenska razdoblja. Zatim će se provesti analiza funkcionalne i socijalno-prostorne strukture. Prema tome, ciljevi rada su: kronološki prikazati kvalitetu prostornog razvoja Cvjetnog naselja, ispitati dostupnost centralnih funkcija unutar i izvan kvarta te analizirati socijalno-prostornu strukturu. Na temelju postavljenih ciljeva, osim literature, potrebno je prikupiti ili izraditi potrebne kartografske prikaze (prošlog i sadašnjeg izgleda te sadržaja kvarta) i prikupiti najnovije statističke podatke za izradu socijalno-prostorne analize.

1.2. Hipoteze rada

S obzirom na navedeno, nameću se sljedeće hipoteze. Prvo, urbani razvoj Cvjetnog naselja bio je najintenzivniji sredinom i u drugoj polovici 20. stoljeća. Drugo, centralne funkcije su zadovoljavajuće u Cvjetnom naselju. Treće, socijalno-prostorna struktura Cvjetnog naselja sličnija je onoj centra grada nego periferije.

1.3. Metodologija i izvori podataka

Pri izradi prvostupničkog rada, konzultirana je odgovarajuća literatura. Za prikaz historijskogeografskog razvoja prikupljeni su kartografski prikazi istraživanog prostora iz razdoblja od kraja 19. stoljeća do danas. Za analizu prostorne strukture Cvjetnog naselja u suvremenom razdoblju korišteni su podaci prikupljeni terenskim istraživanjem i proučavanjem

prostorne i statističke analize gradske četvrti Trnje koju je proveo Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj Grada. Također, korišteni su prostorni podaci u geografskom informacijskom sustavu preuzeti sa stranice "Copernicus – Land Monitoring". Za vizualizaciju prikupljenih podataka korišteni su ArcGIS 10.3.1. i tematske karte s GeoPortala Zagrebačke infrastrukture prostornih podataka.

U radu će prostor mjesnih odbora Cvjetno naselje, Savski kuti i Veslačko naselje biti objedinjen pod neformalni kvart Cvjetno naselje zbog uvriježenog poimanja granica kvartova lokalnog stanovništva (osim u analizi socijalno-prostorne strukture zbog nepostojanja podataka na razini kvartova). Kako ne bi došlo do zabune, valja napomenuti da će Mjesni odbor Cvjetno naselje u radu uvijek biti naveden s kraticom "MO", a neformalni kvart Cvjetno naselje bez.

2. HISTORIJSKOGEOGRAFSKI RAZVOJ

Ovo je poglavlje podijeljeno na vremenska razdoblja s obzirom na značajnije promjene u prostornoj strukturi kvarta. Prvo potpoglavljje se odnosi na razdoblje slabe i neplanske izgradnje područja kvarta do 1939. godine. Ta godina označava prekretnicu u urbanom planiranju tog područja i prelazak na plansku izgradnju. Na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće počinje se ozbiljnije razmatrati regulacija rijeke Save i željezničke mreže u Zagrebu, što je za razvoj Cvjetnog naselja bilo bitno budući da se područje kvarta nalazi između željeznice i Save. Drugo potpoglavljje govori o nahvaljenom urbanističkom pothvatu Vladimira Antolića koji čini "jezgru" planski izgrađenog kvarta kada Cvjetno naselje zapravo postaje zagrebačko naselje ili kvart. Treće potpoglavljje opisuje daljni urbani razvoj okolnog područja, odnosno izgradnju Savskih kuta, Veslačkog naselja i, naposljetku, Prisavlja koji s prethodno navedenom "jezgrom" tvore cjelovito Cvjetno naselje.

2.1. Razvoj do 1939. godine

Prostor današnjeg kvarta Cvjetno naselje u prošlosti je prvo bio naseljen na njegovom istočnom i zapadnom rubu. Najprije se na istoku razvija seosko naselje Trnje oko ceste Med grabami, današnja Trnjanska cesta, a na zapadu Predgrad Sava uz Savsku cestu (sl.2.).

Sl.2. Predgrad Sava i Trnje u drugoj polovici 19. stoljeća (Habsburška Monarhija (1869-1887) – Treći vojni pregled)

Izvor: Arcanum Maps, n.d.

Ime Trnja se prvi put spominje u Zlatnoj buli 1242. godine, kojom je veći dio tog prostora na južnoj granici tadašnjeg Zagreba pripao Gradecu. Početkom 17. stoljeća, Trnje je najveće kmetsko selo na teritoriju Zagreba, gdje je tada živjelo 17 obitelji, a 1801. godine 112 stanovnika u 8 kuća (Grad Zagreb, 2022). Seljaci su iz Trnja u grad dolazili cestom Med grabami koja je danas presječena željezničkom prugom i podijeljena na Petrinjsku ulicu i Trnjansku cestu. Godine 1850., neovisna naselja se ujedinjuju u administrativnu cjelinu, čime je znatan dio trnjanskog prostora postao dijelom Zagreba. U to je vrijeme u Trnju bilo 25 kuća i oko 150 stanovnika (Sutlić, 2018). Dio tadašnjeg Trnja, zapadno od Trnjanske ceste, nalazio se na prostoru današnjeg Cvjetnog naselja, koji je nazvan Prudi, što je ostalo obilježeno u imenima ulica – Prudi, Prudi II., Prudi III. i Prudi IV. Neke ulice, poput Paromlinske ceste u Cvjetnom naselju, zadržale su svoj oblik (trasu) još od onog vremena.

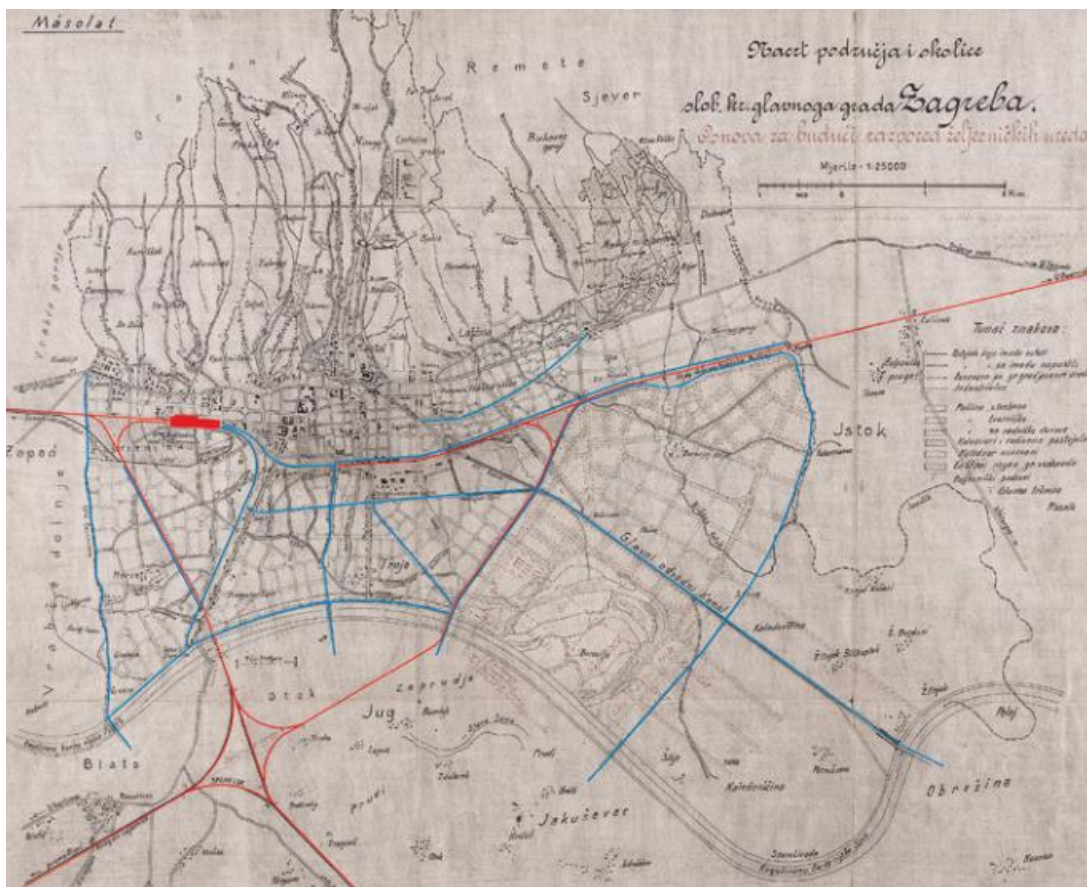
Krajnje zapadni dio današnjeg Cvjetnog naselja počinje biti znatnije naseljen početkom 19. stoljeća pod utjecajem sve snažnije razvijenog splavarenja Savom. Također, pokušavaju se ostvariti poboljšani prijelazi preko rijeke, stoga je 1783. na inicijativu cara Josipa II izgrađen drveni most na mjestu današnjeg Savskog mosta (izgrađen 1938.) koji je Savskom cestom bio povezan s gradom (Grad Zagreb, 2022). Splavari i trgovci počinju naseljavati prostor oko mosta i duž južnog dijela Savske ceste. Tako nastaje naselje Predgrad Sava koje se protezalo duž

Savske ulice do raskrižja s današnjom Ulicom grada Vukovara. Ono se od ostalih seoskih naselja tadašnje zagrebačke periferije razlikovalo po urbanom karakteru. Dok se uz Savsku cestu koncentriraju obrtnički, trgovački i industrijski objekti, oko Savskog mosta stvara se ugodan ambijent kupališta i gostionica te taj dio Save, uz Maksimir, postaje rekreacijsko središte Zagreba (Grad Zagreb, 2022). Predgrad Sava dodatno se razvija 1892. kada je izgrađen most sa željezničkom konstrukcijom. Naselje svojim funkcionalno-prostornim, morfološkim i demografskim osobinama odudara od ostalih naselja na periferiji grada (Slukan, 1999). Prema Delalle (1998), naselje Predgrad Sava koje su nastanjivali pretežito trgovci, obrtnici, splavari, gostioničari i sl., može se smatrati prvim urbaniziranim prostorom južne periferije. Zahvaljujući iznimnom prometnom položaju koji je potaknuo daljnju urbanizaciju tog prostora, Predgrad Sava početkom 20. stoljeća ulazi u sastavni dio grada. Uklapanje ovog naselja u urbaniziranu zonu grada odražava se i u nestanku njegovog imena s oznakom predgrađa (predgrad) i njegovom preimenovanju u jednostavno – Savska cesta (Slukan, 1999).

Gradnjom pruge Zagreb-Sisak 1862., Budimpešta-Zagreb 1870. i Zagreb-Rijeka 1873., urbani razvoj Trnja i prostora uz Savsku cestu postaje osobito vezan uz željeznicu. Prolaskom pruge kroz grad i izgradnjom industrije uz prugu, veći dio Trnja ostao je prometno odsječen od Donjeg grada te je do kraja Drugog svjetskog rata funkcionirao kao periferija (Sutlić, 2018). S druge strane, Savska cesta ostaje glavna poveznica centra Zagreba i Save te dobiva još značajniju prometnu ulogu. U razdoblju od 1910. do 1913., kada dolazi do jačanja industrijalizacije, Trnje bilježi najveći porast broja stanovnika u Zagrebu, od 2907 do 8017 stanovnika (Grad Zagreb, 2022). Taj je porast popraćen ubrzanim podizanjem brojnih neplanski i često nelegalno izgrađenih stambenih objekata što je do danas ostavilo trag na morfološku strukturu istočnog dijela Cvjetnog naselja. Na tom se prostoru gradilo neplanski i „divlje“, gradile su se manje stambene kuće, skladišta i manji pogoni (Radović Mahečić, 2002). S druge strane, prostor uz Savsku cestu s vremenom biva uređen, pogotovo istočna strana Savske ceste koja je do križanja sa Slavonskom Avenijom dio Cvjetnog naselja, dok su s druge strane ceste, bliže željezničkoj pruzi, mnogi zastarjeli objekti.

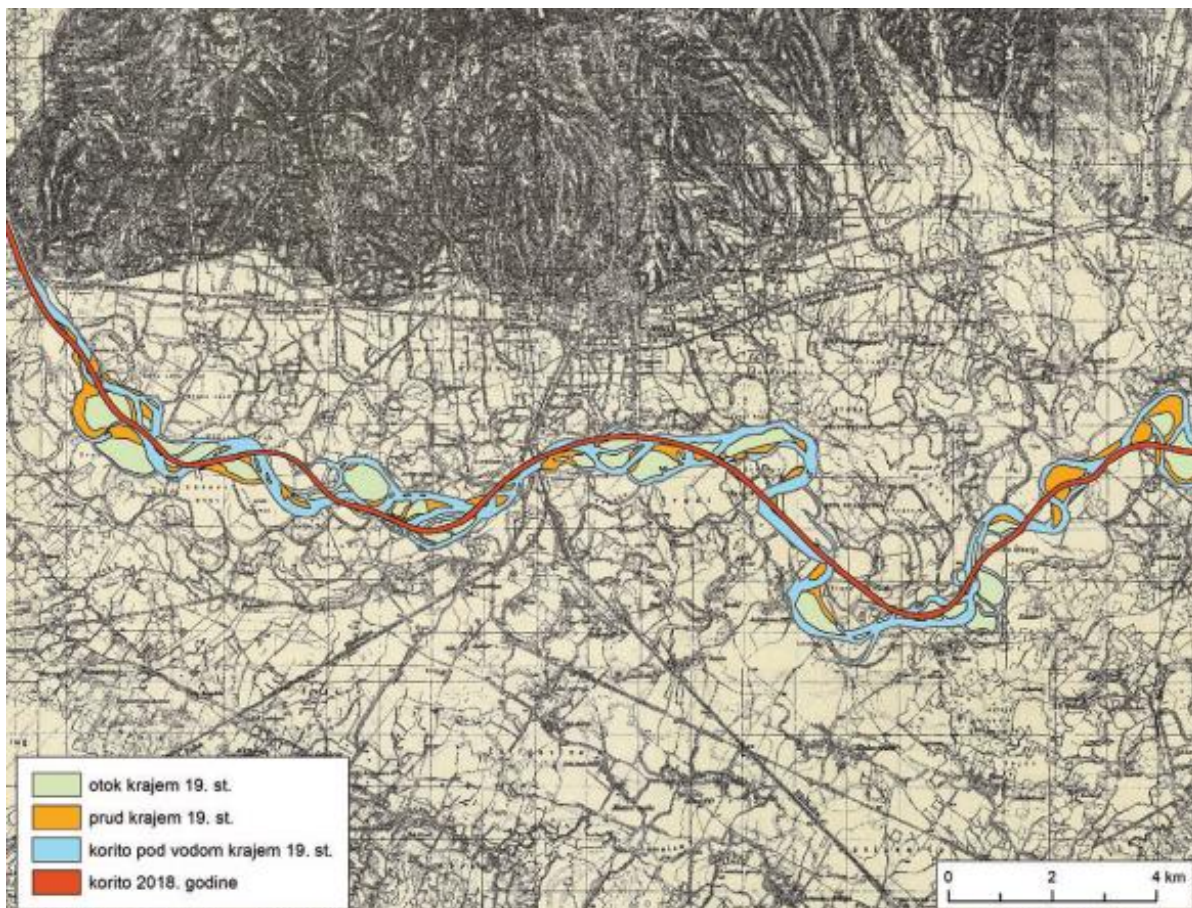
Presudnu ulogu u urbanizaciji Zagreba na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće imao je Gradski građevni ured i njegov predstojnik Milan Lenuci (Galović, 2012). Prostor između Save i željezničke pruge smatrao se neprikladnim za rezidencijalnu namjenu zbog nepovoljnih topografskih obilježja i izgradnje kanalizacije koja bi bila skuplja nego u Donjem gradu ili drugdje (Knežević, 2019), stoga se urbanizacija tog prostora odlagala. Konačno je 1907. Lenuci izradio novu regulatornu osnovu za dio Zagreba od željezničke pruge do rijeke Save. Prema

Knežević (1992), to je prva cjelovita vizija modernog Zagreba, metropolskih dimenzija i značaja. Bit navedene regulatorne osnove je premještanje željezničke pruge (označena crvenom bojom na slici 3) iz grada na područje južno od rijeke Save što bi oslobodilo teritorij do rijeke za kvalitetnu urbanizaciju, a novi ranžirni i teretni kolodvor planiran je uz istočnu među grada. Micanjem prepreka (željeznice i industrijskih pogona) za prirodni razvoj grada prema jugu, postojeći urbanizirani dijelovi centra grada spojili bi se s novim i planiranim dijelovima u jedinstvenu cjelinu. Knežević (1992) smatra da je regulatorna osnova iz 1907. svojim značajem i vrijednošću najcjelovitije djelo moderne te da je zasigurno *opus magnum* najvećeg zagrebačkog urbanista svih vremena Milana Lenucija. „Ne grad po željezničkim napravama, već željeznica po razvoju i potrebama grada treba da uredi svoj razvitak - to neka bude pravilom.“ (Milan Lenuci, 1909, preuzeto iz Knežević, 1992, 169). Nažalost, regulatorna osnova nije imala izgleda za realizaciju zbog svoje radikalnosti koja nije bila prihvatljiva u tadašnjim okolnostima, a drukčija, znatno nekvalitetnija rješenja postupno su ju potisnula u zaborav (Knežević, 1992, 2019).

Sl.3. Skica generalne regulatorne osnove Zagreba, Milan Lenuci, 1907.
Izvor: Knežević, 2019.

Za proširenje gradskog teritorija južno od željeznice, bila je bitna i regulacija toka Save. Na kartama Trećeg vojnog pregleda Habsburške Monarhije iz kraja 19. stoljeća (sl.2.) vidljivo je tadašnje stanje korita Save, koje se sastojalo od spleta manjih i većih korita, mnogobrojnih prudova i otoka obraslih vegetacijom te starih korita i rukavaca od kojih su neki bili stalno ispunjeni vodom, a neki aktivni samo za vrijeme visokih voda. Širina tako složenog korita, odnosno riječne zone, iznosila je od 200 pa do više od 1000 metara, primjerice na području južno od Jankomira, kod današnjeg jezera Jarun, i južno od Trnja. Duljina rijeke, izračunata prema glavnom, najširem koritu, od Podsusedskog mosta pa do današnjeg mosta Sava-Ivanja Reka iznosila je nešto više od 34 kilometara, a danas iznosi 28 kilometara s prosječnom širinom od 100m (Pavlek, 2019). Intenzivnijom urbanizacijom Zagreba pojavila se potreba za uređenjem rijeke Save te zaštitom grada i okolice od poplava. Budući da su česte poplave ograničavale razvoj grada prema jugu, 1889. počinju se razvijati planovi za regulaciju Save. Polaznom točkom za iskolčavanje buduće obalne unije odabran je željeznički most preko Save jer je on bio jedina stalna točka u prostoru toka Save kroz Zagreb (Kuspilić i dr., 2020). Glavnina zahvata na koritu obavljena je između 1900. i 1918. godine kada tok Save kroz Zagreb dobiva svoj današnji izgled (sl.4.). Nakon Prvog svjetskog rata, nastavljeni su radovi tijekom čitavog međuratnog razdoblja kada se poglavito radilo na podizanju nasipa duž obje strane rijeke (Slukan Altić, 2010). Unatoč nastavku gradnje nasipa kojim je donekle bio zaštićen prostor Trnja, Sava je i tijekom 1930-ih bila strah i trepet stanovnika u njezinoj blizini. Zagreb je plavila 1930., 1933. i 1936. godine (Sutlić, 2018). Iako je Sava na području Zagreba i dalje povremeno plavila svoje zaobalje, regulacija njenog toka i izgradnja nasipa omogućila je revalorizaciju dijela grada između Save i željezničke pruge te njegovu afirmaciju kao jedne od ključnih stambenih zona grada koja je u prvoj polovici 20. stoljeća doživjela eksplozivnu urbanizaciju. Bio je to tek prvi, ali važan korak ka istinskom razvoju južnog dijela Zagreba koji će svoju konačnu i potpunu zaštitu od poplava rijeke Save dobiti tek izgradnjom današnjih nasipa podignutih nakon katastrofalne poplave 1964. godine (Slukan Altić, 2010).

Sl.4. Utjecaj regulacija na promjene korita Save kod Zagreba od kraja 19. st. do danas
Izvor: Pavlek, 2019.

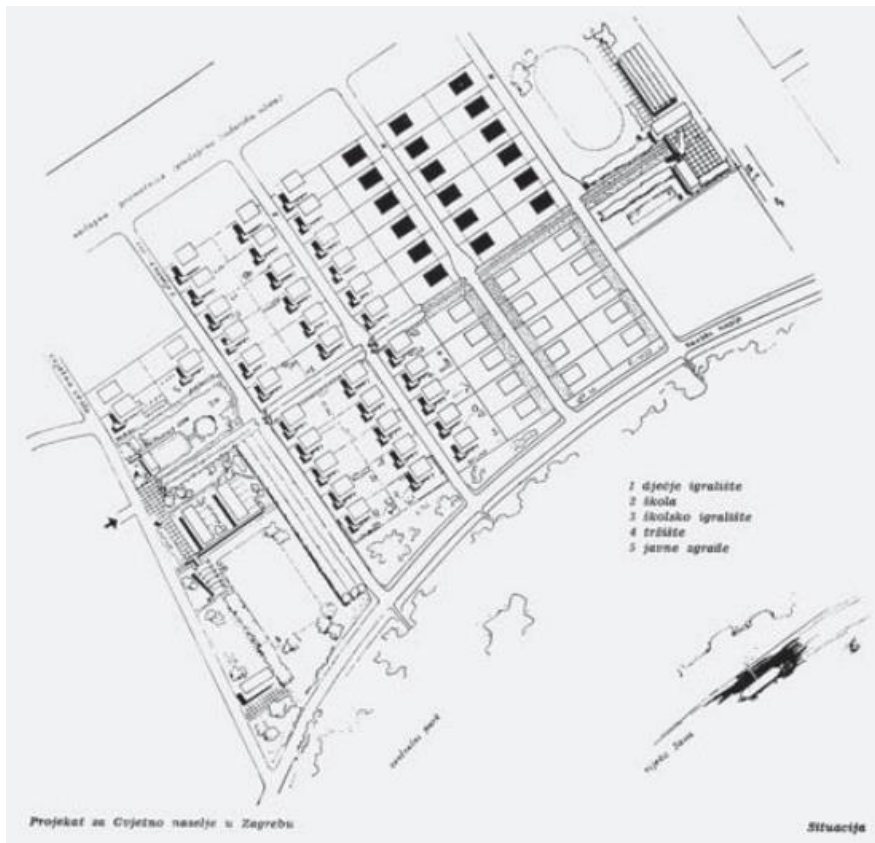
Sve do 30-ih godina 20. stoljeća, prostor jugozapadnog Trnja uz Savu (danas prostor Cvjetnog naselja) bio je slabo izgrađen uz nekoliko cesta od kojih se izdvajaju Cvjetna i Paromlinska cesta koje su vodile prema Donjem gradu (sl.5.). Danas Cvjetna cesta u Cvjetnom naselju povezuje Slavonsku aveniju i savski nasip. Osim prometnih puteva, na tom prostoru izdvajaju se još Sportsko igralište Tipografija otvoreno 1921. (Korner, 2020) i javno kupalište na Savi napravljeno na mjestu zapuštenog vojnog kupališta iste godine (Mapiranje Trešnjevke, n.d.). Naime, prije Drugog svjetskog rata vojnici su iz vojarne na Črnomercu stupali Selskom cestom sve do Save. Ondje bi koristili savsku šikaru i blato za svoje vježbe. Jedan od takvih poligona bio je i na prostoru današnjeg Cvjetnog naselja (Mandić, 2021). U blizini se nalazio i prostor Stare gradske vrtlarije na čijem će mjestu 1939. arhitekt i urbanist Vladimir Antolić započeti izgradnju Cvjetnog naselja (Grad Zagreb, 2022).

Sl.5. Karta Trnja, 1934.
Izvor: Blog.hr, 2017.

2.2. Cvjetno naselje – projekt Vladimira Antolića

U Cvjetnom naselju neposredno prije Drugog svjetskog rata, arhitekt Vladimir Antolić gradi kuću za svoju obitelj. Jedna je to od prvih četiri tipskih obiteljskih kuća stambenog naselja gradskih i državnih činovnika na ondašnjoj periferiji međuratnog Zagreba. Unutar zone s radničkim barakama i kućercima bez građevinske dozvole i komunalija, prema Antolićevu urbanističkom planu niče cijelo naselje (Bjažić Klarin, 2019). To je prvo plansko, pravokutno zagrebačko naselje u blizini Save (Mandić, 2021). Statičke proračune napravio je Zvonimir Kavurić (Lazarin, 2014), a izgradnju naselja financirala je Gradska štedionica (Galović, 2012). Prema Ivanković (2009), njegovi budući stanovnici bili su u najvećoj mjeri unaprijed poznati. Nakon plana regulacije i parcelizacije, po kojima je svakoj kući pripala parcela dimenzija 20×40m izdužena u smjeru istok-zapad, izrađeni su urbanističko-planski dokumenti i definirani tipovi obiteljskih kuća. Prostor naselja određen je prostorom od ulice Cvjetno naselje I. do Cvjetno naselje IV. koje u smjeru zapad-istok siječe aleja koja nosi ime projektanta naselja Antolića (sl.6.). Izgradnja naselja započela je 1939. godine i danas predstavlja jedno od najznačajnijih urbanističko – arhitektonskih ostvarenja hrvatske moderne (Galović, 2012).

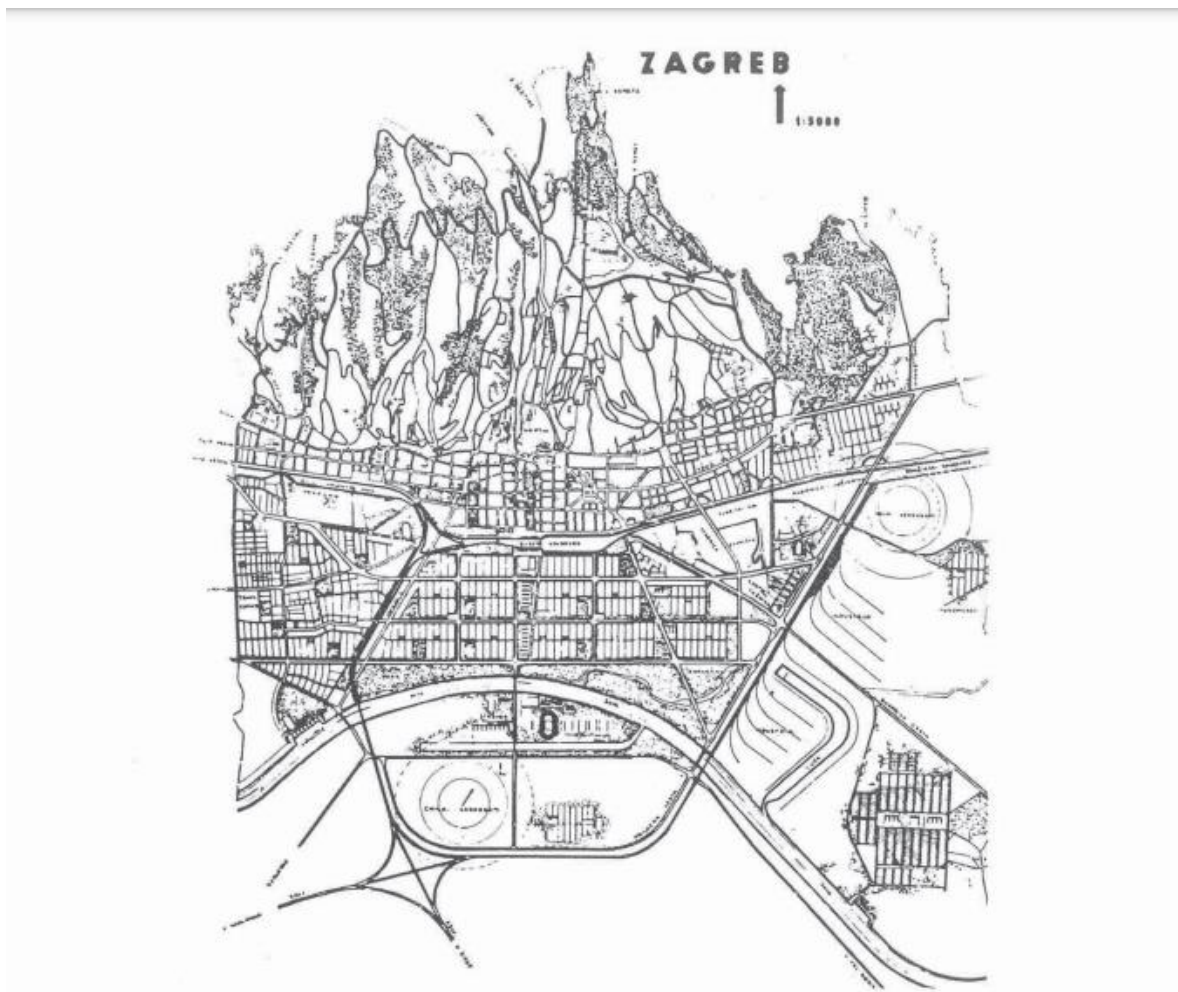
Sl.6. Urbanistička situacija Cvjetnog naselja, objavljeno 1940.

Izvor: Ivanković, 2009.

Cvjetno naselje bilo je građeno vrlo funkcionalnim ortogonalnim rasporedom ulica, a i kvaliteta stambenih objekata bila je bolja nego u ostatku Trnja. Antolić je novo naselje želio spojiti s Donjim gradom. Antolić je za naselje predvidio 70 kuća, 51 je izgrađena do Drugog svjetskog rata, a ostatak kasnije. Također, predvidio je izgradnju samo četiri modela kuća na Cvjetnom naselju s karakterističnim blago nakošenim jednostrešnim krovovima: 3 jednokatna modela površine 95m², 110m² i 140m², te dvokatni model površine 170m². Time je htio standardizirati proizvodnju kuća čime bi se postigla racionalnija, ali i brža gradnja. Sve kuće izgrađene u Cvjetnom naselju imale su struju, vodu, kanalizaciju i telefonsku infrastrukturu, te je svaka kuća okružena vlastitim vrtom. Projekt Cvjetnog naselja trebao je sadržavati i neke inovacije koje do tada nisu bile viđene u urbanističkim projektima u Hrvatskoj. Naime, Antolić je htio promet organizirati s odvojenim pješačkim i kolnim ulicama (Markušić, 2021). Pješačka ulica prolazi središtem naselja u smjeru zapad-istok, a kolne su okomite na nju. U jednoj varijanti, kolne ulice na sjevernoj strani završavaju kolokretom (prostor za okret vozila na kraju slijepe ulice) kako bi se potpuno izbjegnulo tranzit kroz naselje, a u drugoj varijanti se spajaju prema planiranoj sjevernoj prometnici (tada produženoj Zadarskoj ulici, danas Slavenskoj aveniji) (Ivanković, 2009). Danas su to ipak slijepe ulice bez kolokreta koje su stepenicama

povezane s pločnikom i zelenim pojasom uzduž Slavonske avenije. Središnja aleja u naselju koja je trebala biti pješačka, ipak u praksi postaje kolno-pješačka ulica s brezama koje čine perivoj. Time se u Cvjetnom naselju stvorila atmosfera elitno uređene gradske periferije (Markušić, 2021). Sa zapadne strane naselja bila je planirana škola s igralištem, a s istočne tzv. podcentar koji je trebao sadržavati igralište, tržni i društveni centar (Ivanković, 2009) (sl.6.). Ipak, škola je tek otvorena 1962. (Jeh, n.d.), a podcentar nije izgrađen, odnosno, na njegovom su predviđenom mjestu izgrađeni stambeni objekti.

Vladimir Antolić bio je jedan od najvažnijih sudionika u borbi za kritičku primjenu principa moderne arhitekture i funkcionalnog urbanizma (Ivanković, 2009). Od 1932. do 1945. radio je u Odsjeku za regulaciju grada i općinske novogradnje. On je i suautor regulatorne osnove Zagreba (1932.-1936.) čiji je glavni zadatak sanacija radničke periferije (sl.7.). Na njezinom mjestu trebaju niknuti stambene četvrti sa zgradama i obiteljskim kućama okružene zelenilom. Prema Domljan (1983), to je prvi plan Zagreba koncipiran u duhu funkcionalističkog načela. Samostojeće obiteljske kuće najskuplji su, ali i najčešći model individualnog stanovanja između dvaju svjetskih ratova. Ponavljanjem istih tipskih projekata i korištenjem istih standardiziranih građevinskih elemenata, Antolić smanjuje troškove izrade građevinske dokumentacije i samoga građenja (Bjažić Klarin, 2019). Iako je vrijednost Cvjetnog naselja kao urbanističkog pothvata bila priznata odmah nakon prvog vala izgradnje, ono ostaje jedini planski, nisko izgrađen pojas uz rijeku Savu (Radović Mahečić, 1993).

Sl.7. Regulatorna osnova Zagreba, 1932.-1936.
Izvor: Radović Mahečić i Štok, 1997.

Antolić je samostalno i u suradnji s drugim arhitektima ostvario niz urbanističkih projekata koji su do danas ostavili prepoznatljiv trag u zagrebačkoj urbanoj morfologiji. To su, prije svega, dugogodišnji rad na Direktivnoj regulacijskoj osnovi Zagreba te samostalni projekt Cvjetno naselje, koji je jedan od najboljih realiziranih primjera hrvatskog funkcionalnog urbanizma uopće (Ivanković, 2009). Ministarstvo kulture i Uprava za zaštitu kulturne baštine su 2004. proglasili Cvjetno naselje povijesnom cjelinom grada Zagreba, a kuća Vladimira Antolića proglašena je kulturnim pojedinačnim dobrom. Kuća obitelji Antolić, očuvana u eksterijeru i interijeru, jedinstveni je spomenik arhitekture i građanske kulture stanovanja izgrađene po načelima funkcionalnosti, ekonomičnosti te društveno odgovorne arhitekture (Turković i Habjan, 2020). Ipak, izgled dijela kvarta koji je kulturno dobro nije više takav kakvim ga je Antolić zamišljao. Neke izvorne kuće su "preživjele", ali većina ih je prerađena u obične obiteljske kuće s nadstrešnicama ili urbane vile modernističkog i minimalističkog stila (Mandić, 2021).

2.3. Razvoj nakon Drugog svjetskog rata

Poslijeratna izgradnja u ostalim dijelovima današnjeg Cvjetnog naselja (Prisavlje, Savski kuti i Veslačko naselje), ali i cijelog Trnja, uvelike se razlikovala od Antolićeve ortogonalno raspoređene niskogradnje. Prema Radović Mahečić (2002), naselje se tokom godina razvijalo kaotično, razni arhitekti često nisu slijedili upute plana. Cvjetno naselje je posljednje plansko naselje niskog tipa, sva sljedeća naselja u tom dijelu grada bila su naselja visokogradnji. Sličan osvrt na izgradnju nakon Drugog svjetskog rata imala je Čorak u svojem znanstvenom radu „Trnje. Korekcija kao projekcija“ iz 1984. godine. Smatrala je da se poslijeratna izgradnja ponašala prema Trnju kao prema brisanom prostoru, odnosno da je nijekala njegov spontani urbanizam režući i uništavajući živi trnjanski centar i Trnjansku cestu, ali jednako tako i planski urbanizam kao, primjerice, na Cvjetnom naselju. Dodaje kako neboderi postavljeni između niskogradnje Cvjetnog naselja i Save (u Ulici Prisavlje) negiraju onodobnu koncepciju laganog spuštanja grada prema Savi i njezinim otvorenim obalama, stvarajući hibridnu situaciju niti organskog slijevanja grada i riječnog pejzaža, niti urbanizirane rijeke.

Velika prepreka u daljnoj izgradnji Cvjetnog naselja, kako u ranijim fazama prostornog razvoja tako i u drugoj polovici 20. stoljeća, bila je rijeka Sava koja je često plavila naselje. Regulacijski i zaštitni radovi poduzimani tijekom prve polovice 20. stoljeća nisu bili sustavni. Ranjivost sustava bila je evidentna 1964. godine kada se dogodila katastrofalna poplava s ljudskim žrtvama i velikom materijalnom štetom (Kuspilić i dr., 2020). Oko četrdeset tisuća ljudi moralo je napustiti svoje domove. Poplavljeno je bilo čitavo Trnje južno od današnje Slavonske avenije, uključujući i tu magistralnu prometnicu (Sutlić, 2018). To je bio impuls za pokretanje izrade kompleksnog rješenja obrane od poplava na cijelom slivu rijeke Save (Kuspilić i dr., 2020). Nakon poplave 1964. godine, pristupilo se sustavnoj izgradnji novih i proširenju postojećih savskih nasipa. Na području Zagreba izgradili su se obostrani zemljani nasipi sa inundacijskim površinama te kanal „Sava-Odra“ sa preljevom kod Jankomira, a isti su i dan danas u funkciji (Kuspilić i dr., 2020).

Nakon drugog svjetskog rata, Zadarska ulica iz Trešnjevke bila je produžena istočno kroz čitavo Trnje. Time je prvi puta određena sjeverna granica sadašnjeg Cvjetnog naselja (sl.8.). Zadarska ulica ubrzo nakon toga postaje dio Autoputa bratstva i jedinstva, koji je povezivao Zagreb s Ljubljanom i Beogradom, te biva preimenovana u Ljubaljansku ulicu (zapadno od Savske ceste) i Beogradsku ulicu (istočno). Kasnije je dio Beogradske ceste od

Savske ceste do Avenije Marina Držića preimenovan u Aveniju bratstva i jedinstva, a 1992., zbog ratnih zbivanja, mijenja naziv u Slavonska avenija (od križanja sa Savskom cestom do petlje kod Ivanja Reke). Prostor sadašnjeg Cvjetnog naselja biva konačno u potpunosti određen izgradnjom Avenije Većeslava Holjevca koja tvori istočnu granicu kvarta. Izgradnja te avenije povezana je s izgradnjom Mosta slobode 1959. godine (Ciper, 2021). Avenija Većeslava Holjevca nastavlja se na Ulicu Hrvatske bratske zajednice od križanja sa Salvonskom avenijom i proteže se preko Mosta slobode kroz Novi Zagreb u smjeru sjever-jug.

Sl.8. Cvjetno naselje 1947.
Izvor: Radovanović, 2014.

Na digitalnom ortofotu iz 1968. (sl.9.) vidljiv je nepravilan raspored ulica u Cvjetnom naselju. Izuzetak je naravno dio kvarta koji je projektirao Vladimir Antolić. U sjeverozapadnom dijelu kvarta (Savski kuti), koji je bio gusto izgrađen, izmjenjuju se niskogradnja i visokogradnja. Danas je taj prostor obilježen pravilnijim rasporedom ulica i visokogradnjom. Na slici 9 se na tom prostoru vidi zgrada Vjesnika u procesu izgradnje (završena 1972.) pored križanja Savske ceste i današnje Slavonske avenije. U tom dijelu kvarta uočava se i studentski dom Cvjetno naselje koji je prvi studentski dom u Zagrebu. Lokacija je određena na Odranskoj cesti, a idejni projekt odobren je 1955. godine (studentski.hr, 2014).

Sl.9. Cvjetno naselje, digitalni ortofoto, 1968.
Izvor: katastar.hr, n.d.

Prostor Veslačkog naselja, na jugozapadu kvarta, je u to vrijeme bio manje izgrađen. Ono je danas poznato po veslačkim klubovima, nogometnom kompleksu i drugim sportsko-rekreacijskim objektima (teretane, teniski teren i dr.). Također, prepoznatljiva su i tri nebodera u Veslačkoj ulici, izgrađena 1972., koje je projektirao arhitekt Slavko Jelinek, poznat i po izgradnji Zagrepčanke. Izgradnju nebodera financiralo je Građevinsko poduzeće Industrogradnja, a namjena je stambeno-poslovna (Ivičić, 2022). Posljednji značajniji građevinski projekt u Cvjetnom naselju upravo je u Veslačkoj ulici. Radi se o stambeno-poslovnoj zgradi, neposredno uz savski nasip, čija je izgradnja završena 2018. godine (vizkultura.hr, 2019).

Na digitalnom ortofotu iz 1968. (sl.9.) vidljivo je najmanje izgrađen prostor uz Šetalište Karla Marxa (današnja ulica Prisavlje), odnosno uz savski nasip. Uzrok tome je strah od većih poplava Save jer je tek nakon poplave 1964. napravljen kvalitetniji sustav zaštite od poplava. Ipak, na tom je prostoru 1968. dovršena samostojeća višekatnica službeno nazvana "Zgrada društveno-političkih organizacija", a neslužbeno "Kockica" prema svom kockastom obliku. "Kockica" je bila sjedište Centralnog komiteta Komunističke partije Hrvatske i drugih političkih i društvenih organa (Blažina, n.d.). Danas su u "Kockici" smješteni Ministarstvo turizma i sporta te Ministarstvo mora, prometa i infrastrukture. Također, "Kockica" je zaštićeno kulturno dobro. Nekoliko godina kasnije, točnije 1974., dovršena je izgradnja četiriju nebodera

na Prisavlju koja su postala značajan dio panorame savskog nasipa, ali i Zagreba. To su ujedno i najviši stambeni objekti u Zagrebu.

Što se tiče istočnog dijela kvarta, samo je dio uz Aveniju Većeslava Holjevca ostao očuvan do danas te je i dalje obilježen nepravilnim rasporedom ulica i neplanskom izgradnjom. Ostale ceste i kuće u tom dijelu kvarta bile su uništene i srušene zbog planiranja izgradnje prvog proizvodnog televizijskog studija Hrvatske radiotelevizije, koji je pušten u pogon 1983. godine (HRT, n.d.).

3. PROSTORNA STRUKTURA CVJETNOG NASELJA U SUVREMNEOM RAZDOBLJU

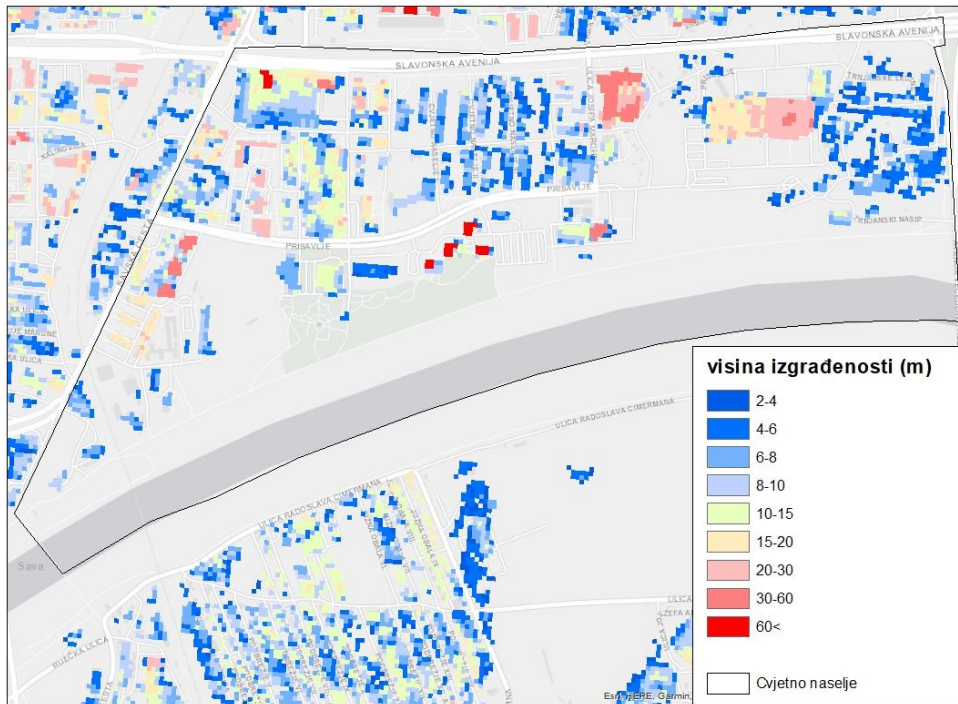
S prostornog aspekta grad je dio određenog prostora izgrađen urbanim sadržajem kojeg čine sagrađeni objekti i uređene površine koje služe za potrebe stanovanja, rekreacije i odmora, za potrebe proizvodnih i uslužnih djelatnosti te za potrebe drugih gradskih djelatnosti. Elementi funkcionalne strukture grada su djelatnosti, a nosioci iskorištavanja gradskog prostora su stanovnici grada. Morfologiju i fizionomiju grada pokazuju načini iskorištavanja gradskog zemljišta, posebno gustoća izgrađenosti objekata, njihova visina, oblik, razmještaj i međusobni odnos (Vresk, 2002). Analiza razvoja prostorne strukture Cvjetnog naselja podijelit će se na morfološku, funkcionalnu i socijalno-prostornu strukturu.

3.1. Morfološka struktura

Morfološka struktura grada odnosi se na prostorni raspored i međusobni odnos morfoloških elemenata u gradskom prostoru. Morfološki elementi u gradu su zgrade i drugi objekti, ulice, trgovi, parcele, javne površine, blokovi zgrada te ostali. Morfološki elementi odlikuju se visinom, gustoćom sagrađenosti, oblikom i izgledom (Vresk, 2002).

Na karti (sl.10.) je prikazana morfološka struktura Cvjetnog naselja. Prije svega, vidljivo je da se Cvjetnom naselju izmjenjuju niskogradnja i visokogradnja. U srednjem i istočnom dijelu kvarta prevladava niskogradnja, a na zapadu visokogradnja. Zatim, velik dio prostora, osobito uz savski nasip, nije izgrađen. Radi se o javnim zelenim površinama, sportsko-rekreacijskim površinama (na jugozapadu) i neuređenim površinama (oko zgrade HRT-a). Visinom se posebno izdvajaju četiri nebodera u Prisavlju, tri nebodera u Veslačkoj ulici i pojedinačni objekti poput zgrade Vjesnika, poslovnog centra City Plaza Zagreb, zgrade HRT-a i Zgrade društveno-političkih organizacija. Središnji dio kvarta koji je projektirao Vladimir Antolić i istočno dio slični su po gustoći niskogradnji, no Antolićev projekt ima pravilnu mrežu

ulica. Izuzev Savskih kuta na zapadu, koji zbog guste i visoke izgradnje ostavljaju dojam zatvorenosti, ostatak kvarta karakterizira prostorna otvorenost zbog pretežite niskogradnje, pravilnog rasporeda ulica u većini kvarta i većinski neizgrađenog prostora uz savski nasip. Premda neboderi u Prisavlju "razbijaju" otvorenost prema Savi, njihov utjecaj nije prevelik.

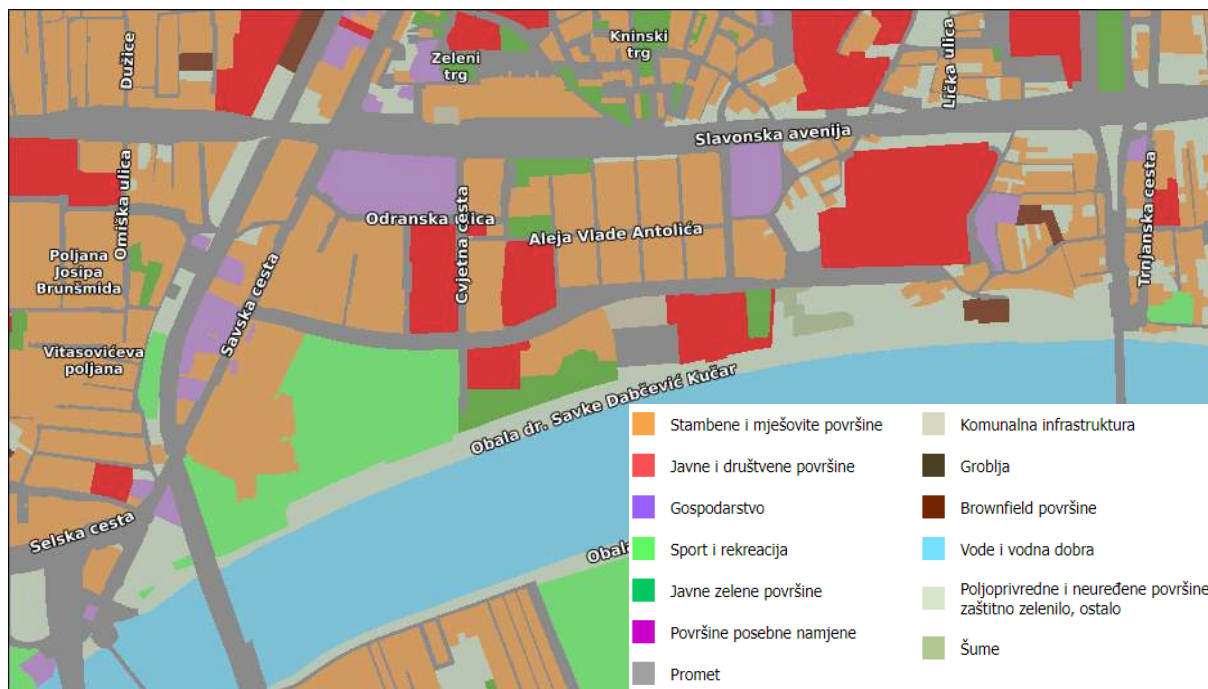
Sl.10. Morfološka struktura Cvjetnog naselja 2012.
Izvor: Copernicus – Land Monitoring, n.d.

3.2. Funkcionalno-prostorna struktura

Funkcionalno – prostorna struktura odražava se u načinu iskorištavanja gradskog zemljišta. U većini gradova najveće površine otpadaju za stambene potrebe, promet, rekreaciju i sport (Vresk, 2002). U analizi funkcionalno-prostorne strukture Cvjetnog naselja navest će se korištenje i namjena površina te centralne funkcije na prostoru kvarta.

Za analizu korištenja i namjene zemljišta u Cvjetnom naselju korištena je tematska karta s GeoPortala Zagrebačke infrastrukture prostornih podataka s odgovarajućom legendom (sl.11.). Na prostoru Cvjetnog naselja prevladavaju stambene i mješovite površine. Zatim, javne i društvene površine. Sa zapada prema istoku (na slici 11) to su redom: studentski dom, dom zdravlja, dječji vrtić, osnovna škola, Zgrada društveno-političkih organizacija i zgrada HRT-a. Jugozapadno od križanja ulice Prisavlje i Cvjetne ceste, velik je dio površine namjenjen sportu i rekreaciji. Određeni dio površine namjenjen je isključivo gospodarstvu. Radi se o zgradi Vjesnika, poslovnoj zgradi City Plaza Zagreb (poznatija kao „Hypo centar“) i drugim manjim poslovnim objektima. Među javnim zelenim površinama, veličinom se izdvaja dječje igralište

uz savski nasip koje je najveće dječje igralište u Zagrebu, stoga vikendom privlači velik broj obitelji s djecom. U istočnom dijelu kvarta i uz sami tok Save primjećuju se zaštitno zelenilo, neuređene površine i manje poljoprivredne površine. Osim toga, na prostoru kvarta nalaze se manja površina namjenjena komunalnoj infrastrukturi zapadno i manja šumska površina istočno od Zgrade društveno-političkih organizacija, te dvije brownfield površine. Brownfield površina uz savski nasip prenamjenjena je u noćni klub. Sve vrste površina navedene u legendi prisutne su u Cvjetnom naselju osim površina posebne namjene i groblja.

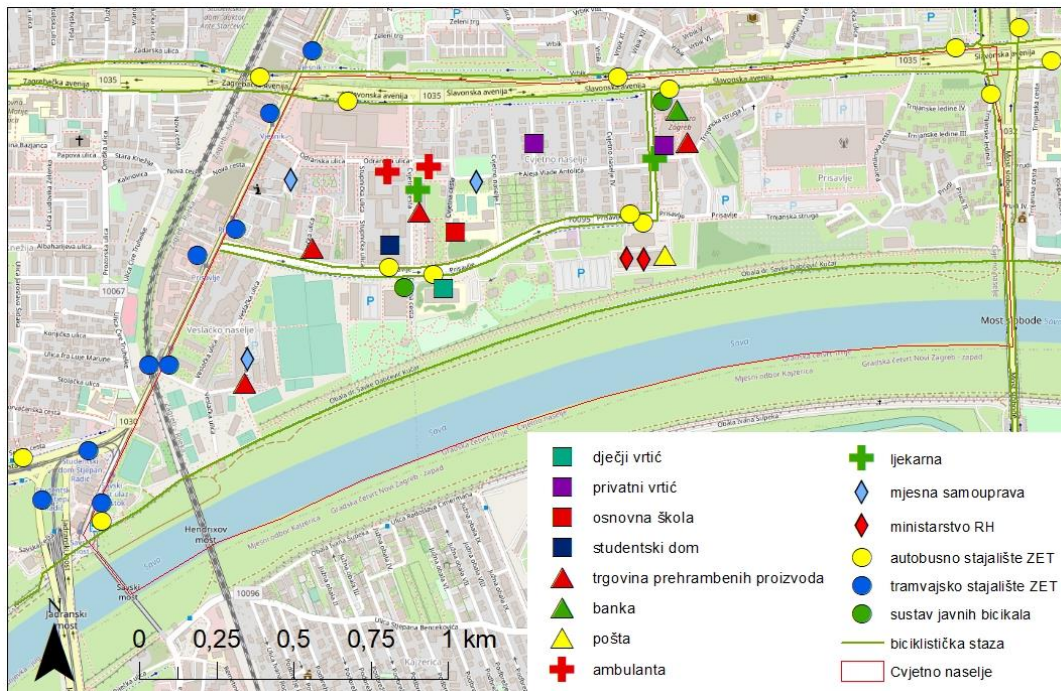
Sl.11. Korištenje i namjena površina u Cvjetnom naselju

Izvor: GeoPortal Zagrebačke infrastrukture prostornih podataka

Centralne funkcije podrazumijevaju sve djelatnosti u nekom naselju koje ne služe samo stanovništvu naselja, već i stanovništvu u okolini naselja. Koriste se u naselju u kojem su smještene i odnose se prvenstveno na djelatnosti tercijarnog i kvartarnog sektora (Malić, 1981).

Na slici 12 prikazana je karta centralnih funkcija u Cvjetnom naselju napravljena u programu ArcGIS 10.3.1. na temelju podataka prikupljenih terenskim istraživanjem i proučavanjem tematskih karata Geoportala Grada Zagreba. Stambena i poslovna funkcija su izostavljene jer su bile već prethodno prikazane na slici 11. Za analizu su uzete, funkcija obrazovanja (dječji vrtić, privatni vrtić i osnovna škola), zdravstvena funkcija (ambulante i ljekarne), opskrba funkcija (trgovine prehrambenih proizvoda), financijska funkcija (banke), upravna funkcija (sjedišta ministarstva RH i mjesnih odbora), prometna funkcija (ZET-ova

tramvajska i autobusna stajališta, biciklističke staze i sustav javnih bicikala) i pošta. Funkcija sudstva nije uzeta u analizu budući da je na ovom prostoru nema. Za opskrbnu funkciju pekare i sl. nisu uzete u obzir, već samo tipične samoposluge. Neke autobusne i tramvajske stanice ZET-a koje nisu na području kvarta su ipak prikazane jer se nalaze u neposrednoj blizini te ih stanovnici Cvjetnog naselja često koriste.

Sl.12. Centralne funkcije u Cvjetnom naselju

Izvor: terensko istraživanje i GeoPortal Zagrebačke infrastrukture prostornih podataka

Prometna funkcija vezana je uz veće prometnice koje omeđuju kvart i Ulicu Prislavlje koja je najveća prometnica unutar kvarta. Savska cesta i njene tramvajske linije glavna su poveznica Cvjetnog naselja i centra grada. Zatim, Slavonka avenija i njene autobusne linije povezuju kvart sa zapadnim i istočnim dijelovima Zagreba. Avenija Većeslava Holjevca i Ulica Hrvatske bratske zajednice te autobusne linije koje njima prolaze poveznica su s Novim Zagrebom, odnosno pothodnikom kod Glavnog kolodvora. Za povezanost Cvjetnog naselja s Novim Zagrebom bitan je i Jadranski most koji se nalazi u neposrednoj blizini, zapadno od kvarta. Biciklističke staze nalaze se na Slavonskoj aveniji, Aveniji Većeslava Holjevca, po savskom nasipu i u Ulici Prislavlje, ali zbog manjka prostora nedostaju u južnom dijelu Savske ceste. Terenskim istraživanjem uočeno je da prometna funkcija nije zadovoljena u istočnom dijelu kvarta. Naime, taj je dio kvarta prostorno odvojen zgradom HRT-a i neuređenim površinama te, osim jednog pješačkog puta, nema direktnu prometnu poveznicu s ostatkom Cvjetnog naselja. Osim toga, na prikazu je očigledan nedostatak i drugih funkcija na istoku

kvarta, stoga stanovništvo tog dijela kvarta često gravitira susjednom Starom Trnju. Osim toga, taj je dio kvarta u historijskogeografskom kontekstu dio starijeg Trnja.

Ostale prikazane centralne funkcije većinom su koncentrirane uz Cvjetnu cestu i poslovni centar City Plaza Zagreb. Uz Cvjetnu cestu nalaze se sve bitnije funkcije koje služe uglavnom stanovništvu kvarta. To su: dječji vrtić, osnovna škola, samoposluga, ambulanta, ljekarna i dr. Tu se nalazi i studentski dom sa svojom ambulantom. Funkcije koje se nalaze u sklopu poslovnog centra City Plaza Zagreb, osim stanovništvu kvarta, služe i zaposlenicima u poslovnom centru. Tu se nalaze: privatni vrtić, samoposluga, banka, ljekarna, ugostiteljske i druge uslužne djelatnosti. Na prostoru Cvjetnog naselja se još nalaze i dvije samoposluge, privatni vrtić, pošta u sklopu Zgrade društveno-političkih organizacija koju, osim stanovništva naselja, često koriste i ministarstva, te naravno sjedišta mjesnih odbora.

3.3. Socijalno-prostorna struktura

Stanovništvo grada je nosilac njegova razvoja i promjena u njegovoj prostornoj strukturi. Gradsko stanovništvo s obzirom na demografske i socijalne strukture pokazuje određene specifičnosti prostornog razmještaja u gradu (Vresk, 2002). Podaci zadnjeg Popisa stanovništva, kućanstava i stanova 2021. godine nisu još obrađeni na razini mjesnih odbora. Stoga je analiza socijalno-prostorne strukture Cvjetnog naselja provedena pomoću prostorne i statističke analize gradske četvrti Trnje koju je Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj Grada (u nastavku GUSPRG) proveo prema podacima Popisa stanovništva, kućanstava i stanova 2011. godine. Također, u socijalno-prostornoj analizi Cvjetnog naselja korištene su tematske karte GeoPortala ZIPP-a (Zagrebačka infrastruktura prostornih podataka) koje vizualiziraju određene podatke iz Popisa stanovništva, kućanstava i stanova 2011. godine na razini mjesnih odbora i gradskih četvrti. Podaci i dobiveni rezultati bit će uspoređeni sa socijalno-prostornom strukturom gradske četvrti Trnje i Grada Zagreba.

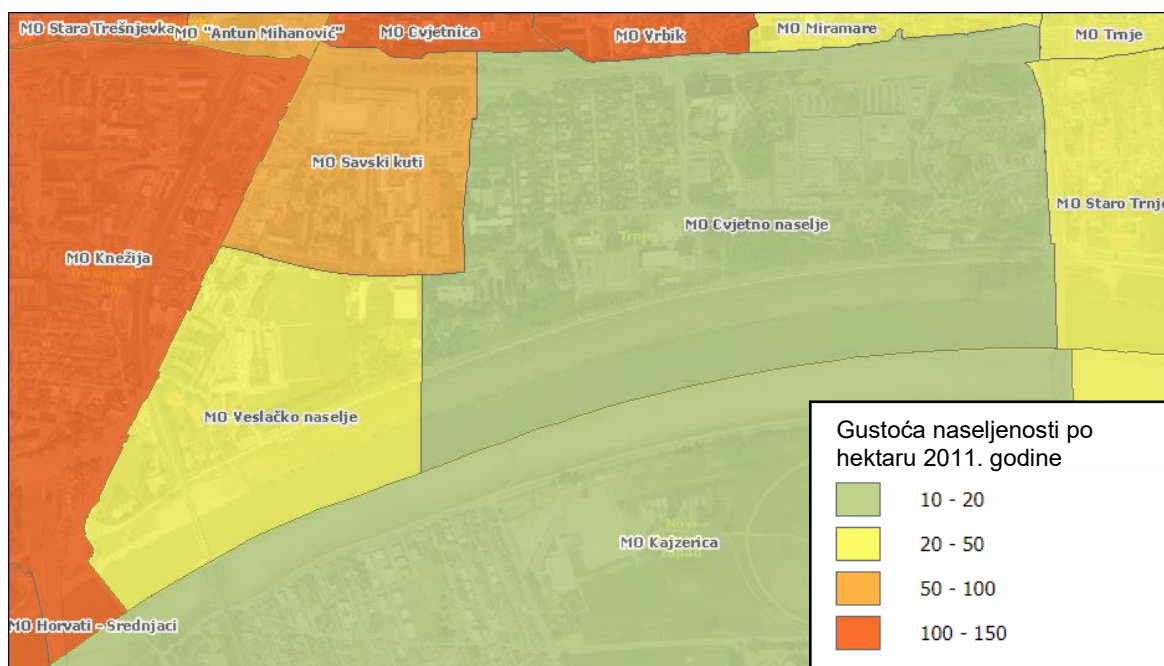
U tablici 1 su podaci podijeljeni po mjesnim odborima koji se nalaze u Cvjetnom naselju: MO Cvjetno naselje, MO Savski kuti i MO Veslačko naselje; a u posljednjem retku navedene su ukupne vrijednosti koje se odnose na kvart kao cjelinu. Podsjetnik: mjesni odbor Cvjetno naselje u radu će uvijek biti naveden s kraticom "MO", a neformalni kvart Cvjetno naselje bez. Zbog toga što je površina istraživanog prostora relativno manja, površina je izražena u hektarima, a gustoća naseljenosti u stanovnicima po hektaru.

Tab. 1. Popis stanovništva,kućanstava i stanova u mjesnim odborima u Cvjetnom naselju

Mjesni odbori	Površina (ha)	Stanovništvo			Broj stanovnika po hektaru	Privatna kućanstva		Stanovi	
		ukupno	muškarci	žene		ukupno	od toga obiteljska:	ukupno	stanovi za stalno stanovanje
Cvjetno naselje	92	1785	804	981	19,40	712	506	852	839
Savski kuti	20,35	1975	849	1126	97,05	842	494	1065	1050
Veslačko naselje	34,53	981	422	559	28,41	479	285	585	576
Ukupno	146,88	4741	2075	2666	32,28	2033	1285	2502	2465

Izvor: GUSPRG, 2019.

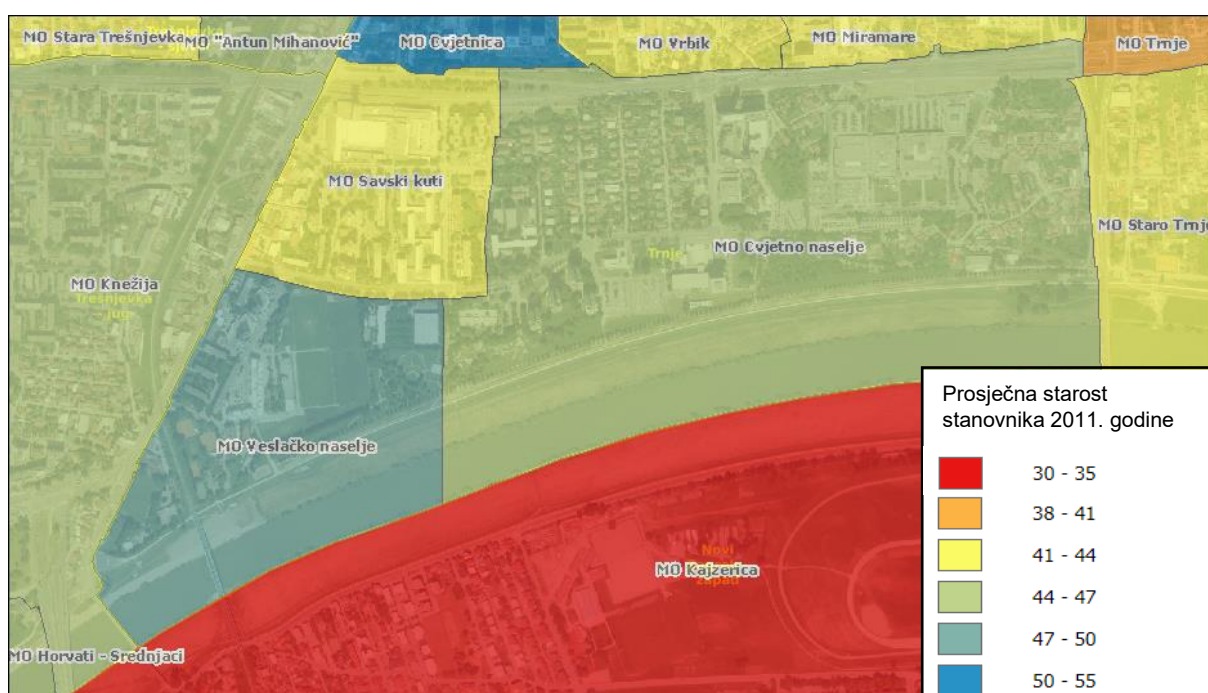
Zagrebački kvart Cvjetno naselje prema Popisu iz 2011. ukupno ima 4741 stanovnika i prostire se na površini od 146,88ha, odnosno ima gustoću naseljenosti od 32 stanovnika po hektaru. Ima manju gustoću naseljenosti od Trnja (57 stanovnika po hektaru), ali veću od Grada Zagreba (12 stanovnika po hektaru) što je karakteristično za središnje dijelove grada (GUSPRG, 2019a). Cvjetno naselje zauzima 19,8% površine GČ Trnje i 0,2% Grada Zagreba, a stanovištvo kvarta čini 11,2% stanovništva GČ Trnje, odnosno 0,6% stanovništva Grada Zagreba. U Cvjetnom naselju nalaze se 2033 privatna kućanstva od kojih su 63% obiteljska, a od ukupnih 1889 stanova, 98% služi stalnom stanovanju. Ostali stanovi su stanovi koji se koriste privremeno (za odmor i rekreaciju) ili u kojima se samo obavlja djelatnost (iznajmljivanje turistima i ostale djelatnosti).

Sl.13. Gustoća naseljenosti u Cvjetnom naselju na razini mjesnih odbora 2011. godine

Izvor: ZIPP, 2017

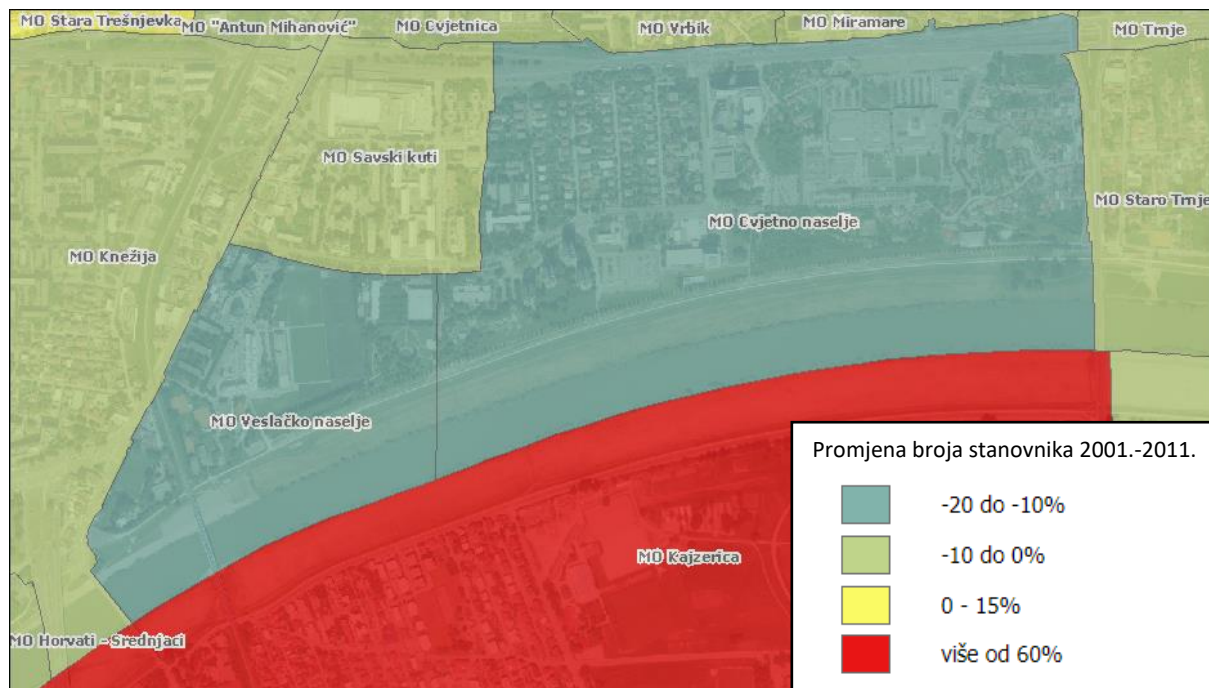
Na slici 13 prikazana je gustoća naseljenosti u Cvjetnom naselju na razini mjesnih odbora 2011. godine. Unatoč najmanjoj površini, MO Savski kuti zahvaljujući gustoj visokogradnji ima najviše stanovnika, stoga ima i najveću gustoću naseljenosti. Nešto manje ljudi živi na prostoru MO Cvjetno naselje, no gustoća naseljenosti je znatno manja zbog većeg udjela javnih površina i prevladavajuće niskogradnje. U MO Veslačko naselje velik je dio površine namjenjen rekreaciji i sportu, stoga ima znatno manje stanovništvo. Ipak, MO Veslačko naselje ima veću gustoću naseljenosti od MO Cvjetno naselje jer su stambene površine obilježene visokogradnjom.

Sl.14. Prosječna starost stanovništva Cvjetnog naselja na razini mjesnih odbora 2011. godine
Izvor: GeoPortal Zagrebačke infrastrukture prostornih podataka, 2022.

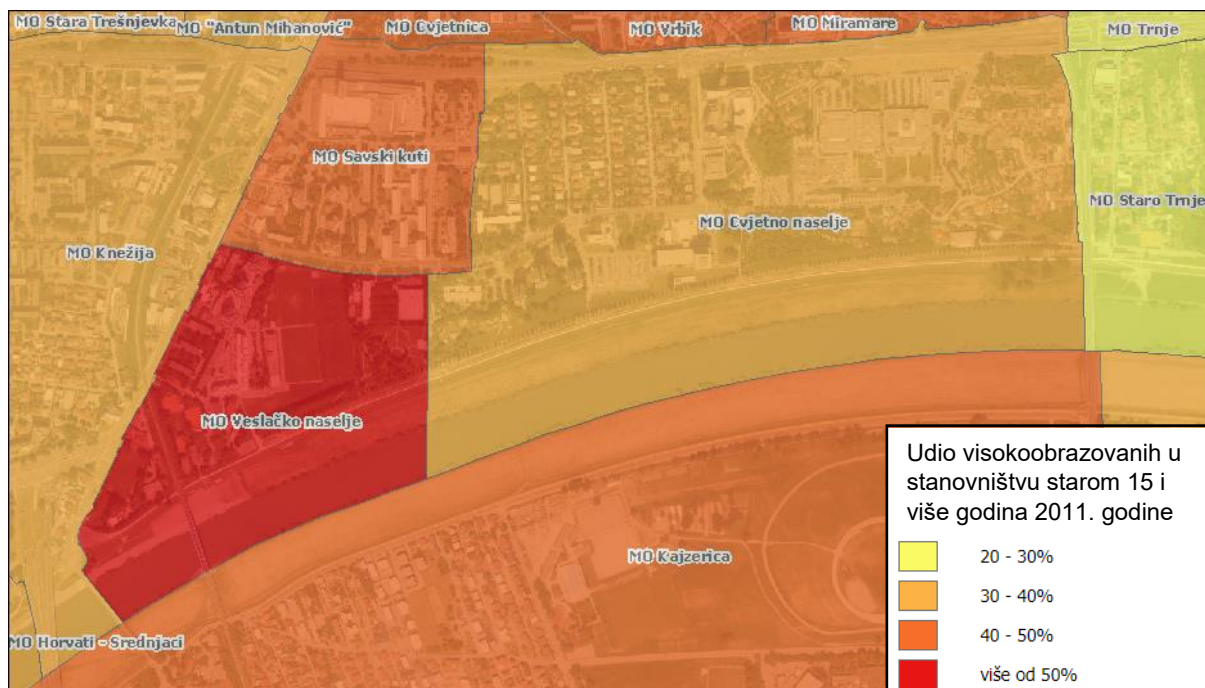
Podaci o spolno-dobnoj strukturi nisu obrađeni na razini mjesnih odbora, već samo spolna struktura i prosječna starost stanovnika. Što se tiče spolne strukture, u Cvjetnom naselju 2011. godine, 56% stanovništva čine žene, odnosno 44% muškarci. Taj postotak vrijedi i za sva tri mjesna odbora s odstupanjem manjim od 2%. Stanovništvo je u prosjeku najstarije u MO Veslačko naselje (47-50 godina), zatim u MO Cvjetno naselje (44-47 godina), a prosječno najmlađe stanovništvo ima MO Savski kuti (41-44) (sl.14.). Prema tim podacima i broju stanovnika svakog mjesnog odbora, izračunato je da prosječna starost stanovnika Cvjetnog naselja iznosi između 43 i 46 godina. Unutar tog raspona nalazi se i prosječna starost stanovnika

GČ Trnje (43,8 godina). Prosječna starost stanovnika Cvjetnog naselja viša je od one Grada Zagreba (41,6 godina) (GUSPRG, 2019a).

Sl.15. Promjena broja stanovnika 2001.-2011. u Cvjetnom naselju na razini mjesnih odbora
Izvor: GeoPortal Zagrebačke infrastrukture prostornih podataka, 2022.

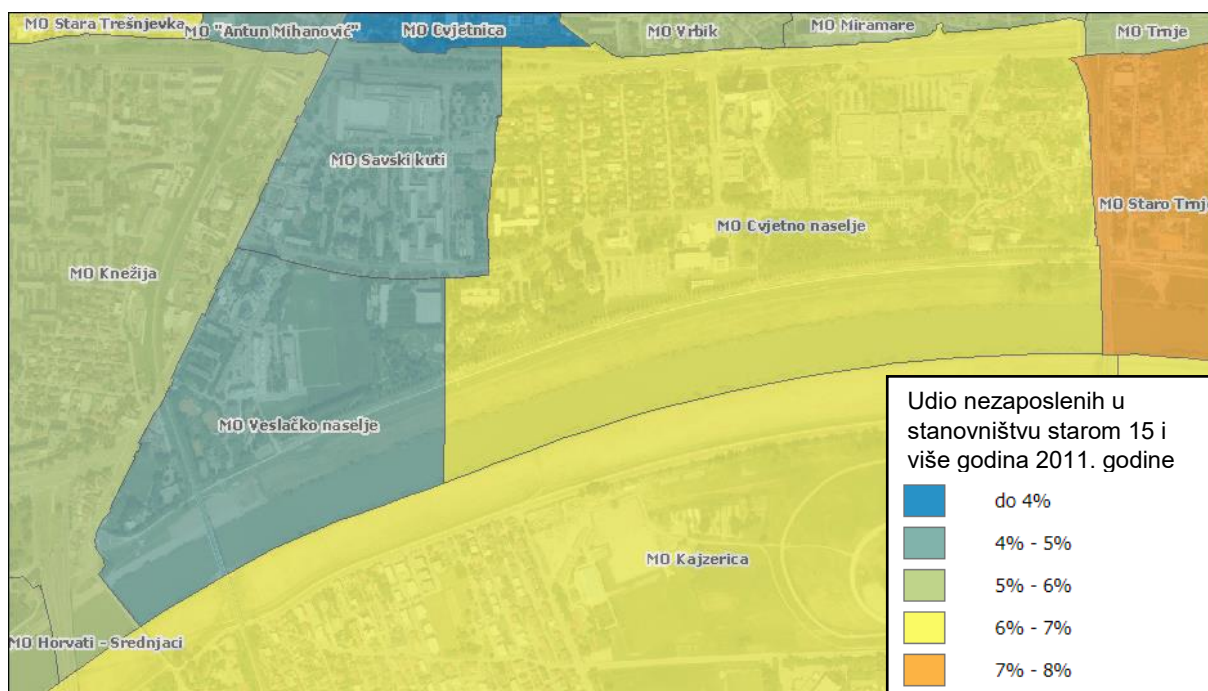
Broj stanovnika Cvjetnog naselja smanjio se u razdoblju 2001.-2011. godine (sl.15.). U MO Cvjetno naselje i MO Veslačko naselje više nego u MO Savski kuti. Prema podacima iz karte i broju stanovnika mjesnih odbora, izračunato je smanjenje ukupnog stanovništva Cvjetnog naselja za 5-14%. Smanjenje stanovništva zabilježeno je i u ostalim mjesnim odborima GČ Trnje, osim u MO Sigečica. Također, smanjenje stanovništva karakteristično je ja središnje dijelove Zagreba uz par iznimaka, a na periferiji stanovništvo raste radi jeftinijeg stanovanja i većeg prostora dostupnog za novogradnju. Prema podacima iz Popisa stanovništva 2021. i 2011. godine, izračunat je pad stanovništva od 3,1% u GČ Trnje i 2,5% na razini Grada Zagreba. Pretpostavka je da se trend pada stanovništva nastavio i u Cvjetnom naselju, osim u MO Veslačko naselje gdje je izgradnja novog relativno velikog stambeno-poslovnog objekta povećala broj privatnih kućanstava i privukla novo stanovništvo.

Sl.16. Udio visokoobrazovanih u stanovništvu starom 15 i više godina u Cvjetnom naselju na razini mjesnih odbora 2011. godine

Izvor: GeoPortal Zagrebačke infrastrukture prostornih podataka, 2022.

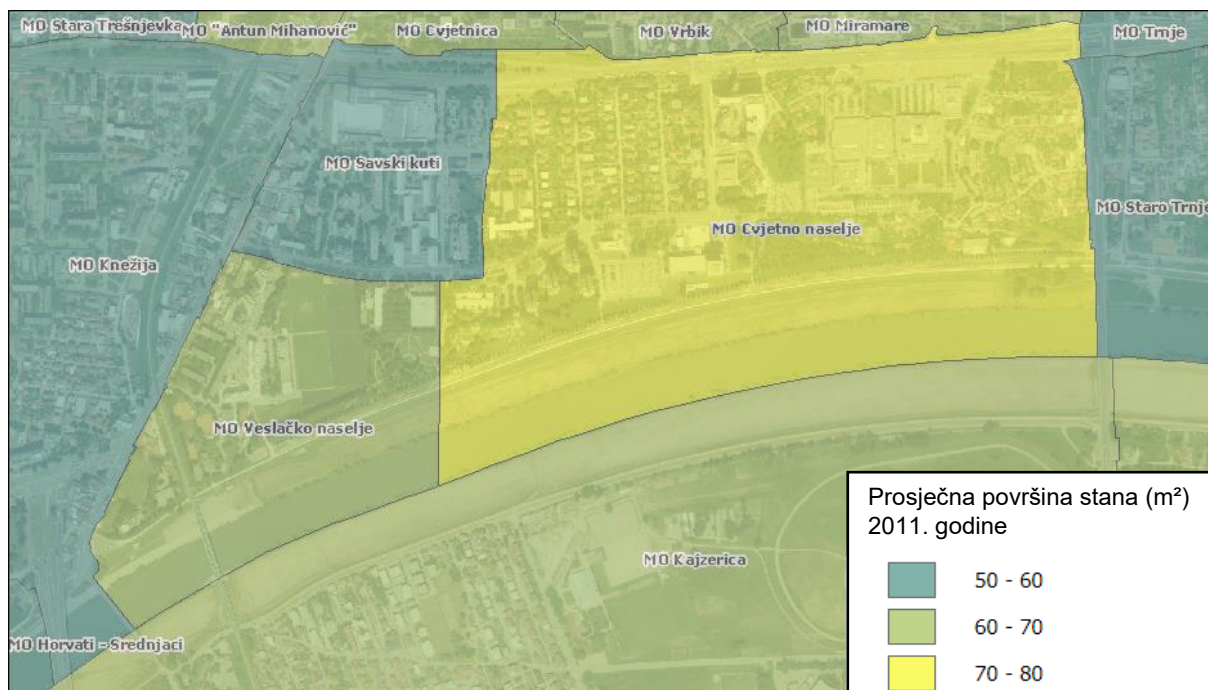
Udio visokoobrazovanih u stanovništvu starom 15 i više godina u Cvjetnom naselju je relativno visok (sl.16.). Najviši udio visokoobrazovanih u Cvjetnom naselju, ali i u GČ Trnje ima MO Veslačko naselje sa čak preko 50% visokoobrazovanih u stanovništvu starom 15 i više godina. Visok udio visokoobrazovanih karakterističan je za središnje dijelove Zagreba, a najveći udio imaju gradske četvrti Donji grad i Gornji grad-Medveščak. GČ Trnje s 39% visokoobrazovanih u stanovništvu starom 15 i više godina (GUSPRG, 2019a) može se usporediti s gradskim četvrtima Trešnjevka-jug i Maksimir. Podatak o broju stanovnika mjesnih odbora starih 15 i više godina nije objavljen, stoga nije moguće izračunati udio visokoobrazovanih u stanovništvu starom 15 i više godina za Cvjetno naselje.

Sl.17. Udio nezaposlenih u stanovništvu starom 15 i više godina u Cvjetnom naselju na razini mjesnih odbora 2011. godine

Izvor: GeoPortal Zagrebačke infrastrukture prostornih podataka, 2022.

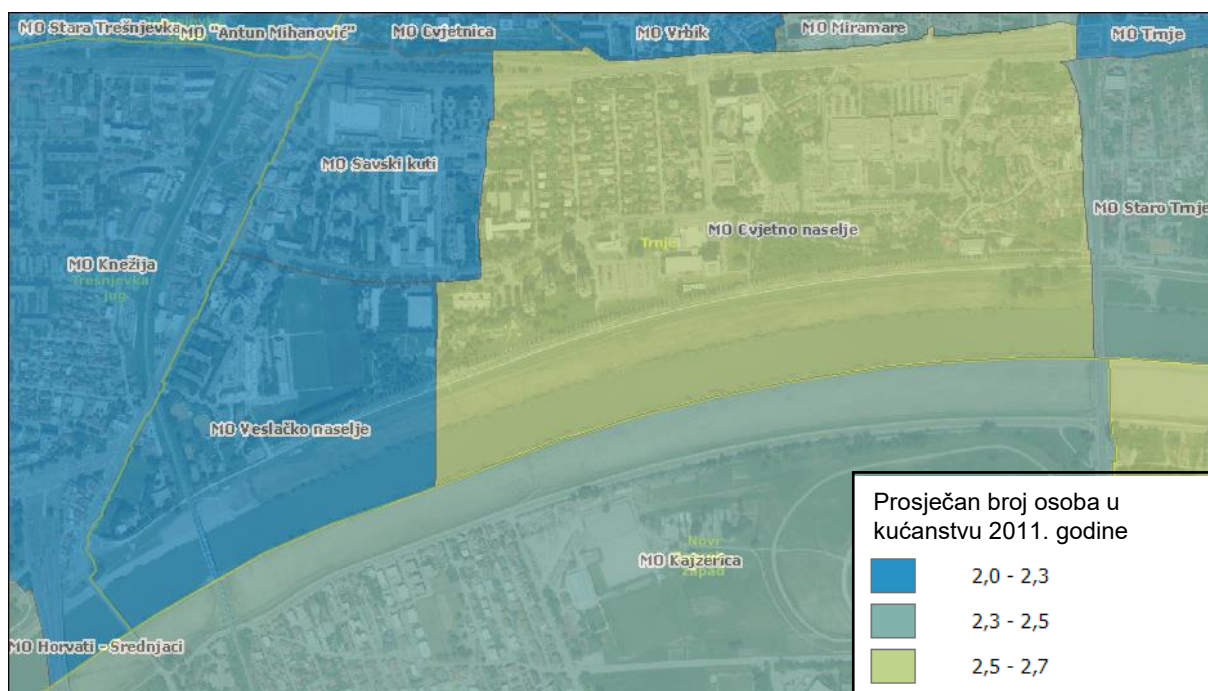
Udio nezaposlenih u stanovništvu starom 15 i više manji je u MO Savski kuti i MO Veslačko naselje, nego u MO Cvjetno naselje (sl.17.). Navedeni udio u GČ Trnje iznosi 5-6% što je manje nego u MO Cvjetno naselje, ali više nego u MO Savski kuti i MO Veslačko naselje. GČ Trnje ubraja se u gradske četvrti s relativno manjim udjelom nezaposlenih u stanovništvu starom 15 i više godina, a najmanji udio ima GČ Gornji grad-Medveščak s 4,7%. Niži udio nezaposlenih je također karakterističan za središnje dijelove Zagreba, a povećava se prema periferiji, najviše u istočnim gradskim četvrtim i GČ Brezovica. Broj nezaposlenih osoba u GČ Trnje je u padu (GUSPRG, 2019a).

Sl.18. Prosječna površina stana u Cvjetnom naselju na razini mjesnih odbora 2011. godine

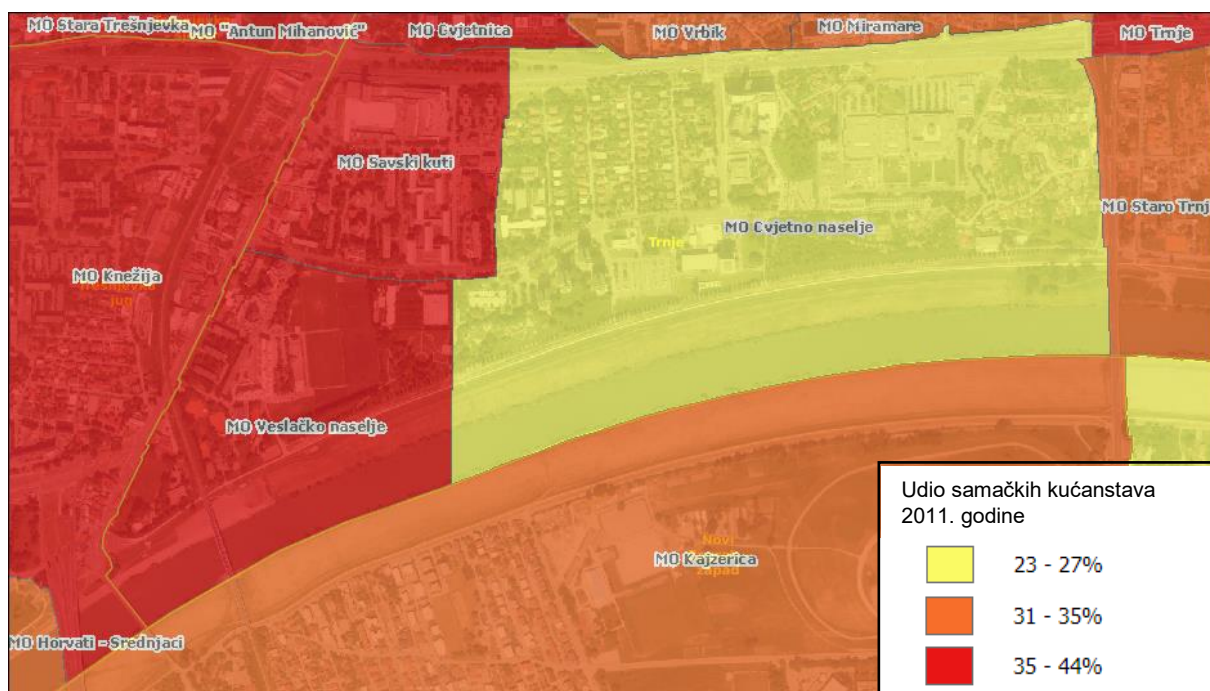
Izvor: GeoPortal Zagrebačke infrastrukture prostornih podataka, 2022.

Prosječna površina stana najveća je u MO Cvjetno naselje, zatim u MO Veslačko naselje te u MO Savski kuti (sl.18.). To je povezano s činjenicom da u MO Cvjetno naselje prevladava niskogradnja čiji su stanovi najčešće većih površina od stanova u visokogradnji. MO Cvjetno naselje ima najveću prosječnu površinu stana unutar GČ Trnje čija prosječna površina stana iznosi 59,79m² čime pripada kategoriji gradskih četvrti s najmanjom prosječnom površinom stana u kojoj se još nalaze gradske četvrti Trešnjevka-sjever, Trešnjevka-jug i Novi Zagreb-istok. Najveću prosječnu površinu stana imaju gradske četvrti Podsljeme i Brezovica. Prosječna površina stana MO Cvjetno naselje veća je i od one Grada Zagreba koja iznosi 68,94m² (GUSPRG, 2019a). Prema podacima iz karte i broju stanova u trima mjesnim odborima, izračunata je prosječna površina stana u Cvjetnom naselju koja iznosi između 59,15 i 69,15m².

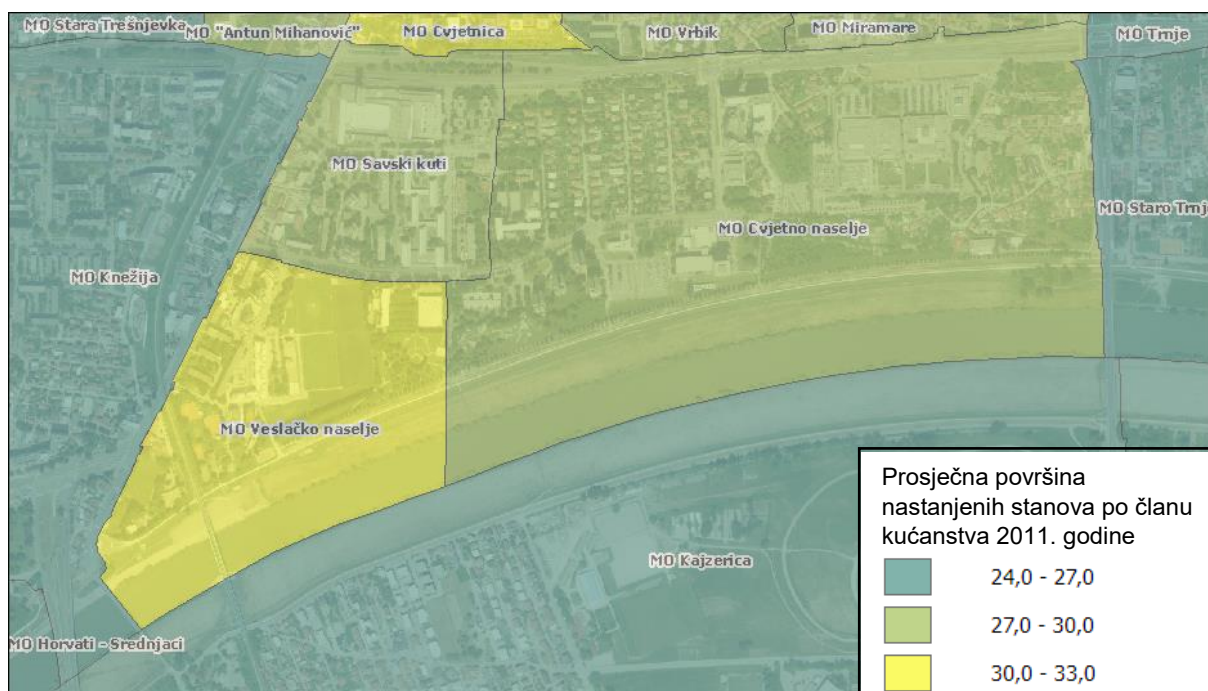
Sl.19. Prosječan broj osoba u kućanstvu u Cvjetnom naselju na razini mjesnih odbora 2011. godine
 Izvor: GeoPortal Zagrebačke infrastrukture prostornih podataka, 2022.

Prosječni broj osoba u kućanstvu donekle je povezan s prosječnom površinom stana. Takav slučaj nalazimo u Cvjetnom naselju gdje je prosječni broj osoba u kućanstvu nešto veći u MO Cvjetno naselje, koje ima veću prosječnu površinu stana, nego u MO Savski kuti i MO Veslačko naselje (sl.19.). MO Cvjetno naselje se prema tome ponovo izdvaja u GČ Trnje s najvećim prosječnim brojem osoba u kućanstvu. Prema podacima prikazanim na karti i broju privatnih kućanstava u trima mjesnim odborima, izračunato je da prosječan broj osoba u kućanstvu u Cvjetnom naselju iznosi između 2,18 i 2,44. GČ Trnje se prema prosječnom broju osoba u kućanstvu (2,26) (GUSPRG, 2019a) nalazi u najnižoj kategoriji u kojoj se nalaze i gradske četvrti Donji grad i Trešnjevka-sjever, a u najvišoj kategoriji nalaze se gradske četvrti Brezovica (3,38) i Sesvete (3,19) (GUSPRG, 2019b, 2019c). Prosječan broj osoba u kućanstvu na razini Grada Zagreba iznosi 2,57 (GUSPRG, 2019a).

Sl.20. Udio samačkih kućanstava u Cvjetnom naselju na razini mjesnih odbora 2011. godine
 Izvor: GeoPortal Zagrebačke infrastrukture prostornih podataka, 2022.

Udio samačkih kućanstava znatno je veći u MO Savski kuti i MO Veslačko naselje, nego u MO Cvjetno naselje (sl.20.). MO Cvjetno naselje se relativno manjim udjelom samačkih kućanstava izdvaja unutar GČ Trnje, ali i unutar srednjeg dijela grada za koji je karakterističan relativno veći udio samačkih kućanstava. Prema podacima iz karte i ukupnom broju privatnih kućanstava, izračunato je da udio samačkih kućanstava u Cvjetnom naselju iznosi između 31-35%. Prema podacima GUSPRG-a o broju samačkih kućanstava i ukupnom broju privatnih kućanstava u GČ Trnje i Gradu Zagrebu, izračunat je udio samačkih kućanstava od 35% u GČ Trnje i 29% u Gradu Zagrebu.

Sl.21. Prosječna površina nastanjenih stanova po članu kućanstva u Cvjetnom naselju na razini mjesnih odbora 2011. godine

Izvor: GeoPortal Zagrebačke infrastrukture prostornih podataka, 2022.

Prosječna površina nastanjenih stanova po članu kućanstva veća je u MO Veslačko naselje, nego u MO Cvjetno naselje i MO Savski Kuti (sl.21.). Prema podacima GUSPRG-a o prosječnoj površini nastanjenih stanova te broju stanovnika GČ Trnje, izračunata je prosječna površina stanova po članu kućanstva koja iznosi 26,4m², što je manje nego u svim mjesnim odborima u Cvjetnom naselju. Na isti je način izračunat isti statistički pokazatelj na razini Grada Zagreba te iznosi 26,9m² što je također manje nego u Cvjetnom naselju. GČ Trnje se po tom pokazatelju može usporediti s gradskim četvrtima Trešnjevka-sjever, Trešnjevka-jug, Novi Zagreb-zapad, Gornja Dubrava i Sesvete, a najveću prosječnu površinu nastanjenih stanova po članu kućanstva ima GČ Gornji grad-Medveščak.

4. ZAKLJUČAK

Prema provedenom istraživanju, zaključujemo da je prostor Cvjetnog naselja heterogeno izgrađen. U kvartu se izmjenjuju niskogradnja i visokogradnja, ali i široke zelene i rekreacijske površine koje ublažavaju taj kontrast. Također, pravilni raspored prostranih ulica sa zelenim perivojima u većem dijelu kvarta ostavlja dojam ugodnosti. Zatim, u kvartu su vidljivi utjecaji i ostaci urbanog i kulturno-povijesnog razvoja Trnja, Zagreba, pa i Republike Hrvatske. Prvo, ostaci Trnja iz druge polovice 19. stoljeća vidljivi su u rasporedu ulica u istočnom dijelu kvarta. Drugo, prostor oko Savskog mosta bio je prvi urbanizirani prostor

tadašnje periferije Zagreba, a Savski most svojom je pozicijom utjecao je na regulaciju i izgled toka rijeke Save kroz Zagreb. Treće, Vladimir Antolić jedan je od predstavnika funkcionalistički planirane izgradnju Zagreba sredinom 20. stoljeća te je postavio jasne standarde urbanog planiranja. Njegov projekt u Cvjetnom naselju danas čini to naselje vrlo poželjnim za stanovanje. Četvrto, ceste, odnosno avenije koje omeđuju Cvjetno naselje imaju historijskogeografsko značenje. Savska cesta bila je prva značajnija poveznica Zagreba i Save. Zatim, Slavonska avenija uvijek je imala bitnu ulogu povezivanja zapadnih i istočnih dijelova Zagreba, za vrijeme Jugoslavije imala je i ulogu autoputa, a u promjenama njenog naziva odražavala se društveno-politička situacija Hrvatske. Još, izgradnja Avenije Većeslava Holjevca predstavljala je širenje grada južno od Save i stvaranje Novog Zagreba. Peto, na prostoru Cvjetnog naselja nalaze se ustanove nacionalnog značaja: Zgrada društveno-političkih organizacija te zgrade HRT-a i Vjesnika.

Urbani razvoj Cvjetnog naselja kroz povijest najviše je sprječavao položaj između rijeke Save i željeznice. Opasnost od poplava i odvojenost od Donjeg grada željeznicom zahtjevali su velike regulacijske pothvate kako bi taj prostor bio kvalitetno iskorišten. Danas je Cvjetno naselje kvalitetnim nasipima i sustavom odvodnje Save zaštićen od poplava. S druge strane, željeznica i dalje predstavlja prepreku, stoga je prometna (cestovna) povezanost s centrom grada i dalje svedena na Savsku cestu i podvožnjak u Miramarskoj. Unatoč tome, prometna funkcija u Cvjetnom naselju je zadovoljavajuća. Omeđen velikim prometnicama kojima prometuje i javni prijevoz, kvart je dobro povezan s većim dijelom grada. Unutar kvarta, problem svakako ostaje prometna odvojenost istočnog dijela. Obrazovna funkcija u Cvjetnom naselju je zadovoljena. U kvartu se nalaze jedan gradski i dva privatna vrtića, osnovna škola, a srednje škole, fakulteti i visoke škole lako su dostupni zahvaljujući položaju kvarta u geografskom središtu Zagreba i dobroj prometnoj povezanosti. Zdravstvena i opskrbna funkcija u Cvjetnom naselju su također zadovoljene i dobro rasprostranjene. U kvartu je i poslovna funkcija prilično zastupljena, a posebno se izdvaja poslovni centar uz Slavonsku aveniju.

Analizom socijalno-prostorne strukture Cvjetnog naselja, GČ Trnje i Grada Zagreba, zaključeno je da su vrijednosti pokazatelja socijalno-prostorne strukture Cvjetnog naselja većinski karakteristične za centar grada i naselja koja ga okružuju. To su, na primjer, veća gustoća naseljenosti, pad broja stanovnika, visok udio visokoobrazovanih i relativno nizak udio nezaposlenih. Također, nisu uočene značajnije razlike između socijalno-prostorne strukture Cvjetnog naselja i GČ Trnje. S druge strane, uočene su razlike na razini mjesnih odbora, kako u Cvjetnom naselju tako i u GČ Trnje. Po brojnim pokazateljima posebno se izdvaja MO

Cvjetno naselje, što je uzročeno većom zastupljenošću niskogradnje nego u ostatku Cvjetnog naselja i Trnja. Također, niskogradnja nije karakteristična za središnje dijelove grada, stoga se MO Cvjetno naselje prema mnogim socijalno-prostornim pokazateljima može usporediti s perifernim dijelovima grada. Na primjer: relativno manja gustoća naseljenosti, veća prosječna površina stana, veći prosječan broj osoba u kućanstvu i manji udio samačkih kućanstava.

Zaključno, ciljevi i zadaci rada su ispunjeni. Jedni bitniji nedostatak pri izradi rada bila je nedostupnost podataka iz Popisa stanovništva, kućanstava i stanova 2021. godine na razini mjesnih odbora, stoga je analiza socijalno-prostorne strukture Cvjetnog naselja provedena prema podacima iz Popisa 2011. godine. Prva hipoteza, prema kojoj je urbani razvoj Cvjetnog naselja bio najintenzivniji sredinom i u drugoj polovici 20. stoljeća, potvrđena je. Prostor Cvjetnog naselja je početkom 20. stoljeća bio naseljen samo uz Savsku i Trnjansku cestu, a 1939. godine započinje kvalitetnija urbana valorizacija kvarta koji do kraja stoljeća postaje visokourbaniziran. Druga hipoteza, prema kojoj su centralne funkcije u Cvjetnom naselju zadovoljavajuće, djelomično je potvrđena. Naime, centralne funkcije u Cvjetnom naselju nedovoljno su dostupne istočnom dijelu kvarta između zgrade HRT-a i Avenije Većeslava Holjevca. Treća hipoteza, prema kojoj je socijalno-prostorna struktura Cvjetnog naselja sličnija onoj centra grada nego periferije, također je potvrđena.

Urbanistički projekt Vladimira Antolića u Cvjetnom naselju ostao je jedinstven primjer funkcionalističke niskogradnje u blizini Save. Nažalost, u drugoj polovici 20. stoljeća, u prisavskim je naseljima bila izrazito zastupljenija visokogradnja. Uzroci toga su ubrzani porast stanovništva, profitabilnija izgradnja i jeftinije stanovanje u zgradama i neboderima, ali i nepoštivanje koncepcije spuštanja grada prema Savi. Osnovna Antolićeva premisa je da bez kvalitetna urbanističkog plana, nema ni kvalitetna stanovanja (Bjažić Klarin, 2019). Upravo Cvjetno naselje predstavlja model takve perspektive.

LITERATURA

1. Ciper, F., 2021: *Grad Zagreb u doba Većeslava Holjevca*, doktorska disertacija, Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, Odsjek za povijest.
2. Delalle, R., 1998: Procesi transformacije sela u gradsku periferiju, *Sociologija i prostor: časopis za istraživanje prostornoga i sociokulturnog razvoja*, (139-142), 157-160.
3. Gradski ured za stratezijsko planiranje i razvoj Grada (GUSPRG), 2019a: Gradske četvrti Grada Zagreba: Trnje, <https://www.zagreb.hr/userdocsimages/gu%20za%20strategijsko%20planiranje/03%20Trnje.pdf> (22.8.2022.).
4. Gradski ured za stratezijsko planiranje i razvoj Grada (GUSPRG), 2019b: Gradske četvrti Grada Zagreba: Brezovica, <https://www.zagreb.hr/userdocsimages/gu%20za%20strategijsko%20planiranje/17%20Brezovica.pdf> (22.8.2022.).
5. Gradski ured za stratezijsko planiranje i razvoj Grada (GUSPRG), 2019c: Gradske četvrti Grada Zagreba: Sesvete, <https://www.zagreb.hr/userdocsimages/gu%20za%20strategijsko%20planiranje/16%20Sesvete.pdf> (22.8.2022.).
6. Haničar Buljan, I., 2006: Prilog za biografiju arhitekta Zvonimira Kavurića (1901.-1944.), *Radovi Instituta za povijest umjetnosti* (30), 281-297.
7. Ivanković, D., 2009: Arhitekt Vladimir Antolić – zagrebački urbanistički opus između dva svjetska rata, *Prostor: znanstveni časopis za arhitekturu i urbanizam*, 17 (2 (38)), 268-282.
8. Knežević, S., 1992: Regulatorna osnova Milana Lenucija za dio Zagreba od željezničke pruge do rijeke Save iz 1907, *Radovi Instituta za povijest umjetnosti*, (16), 169-197.
9. Knežević, S., 2019: Urbanističke osnove Zagreba u razdoblju modernizacije. *Peristil: zbornik radova za povijest umjetnosti*, 62 (1), 21-39.
10. Kuspilić, N., Ocvirk, E., Gilja, G., Cikojević, A., 2020: *Analiza zaštite, uređenja i korištenja rijeke Save i zaobalja od granice s Republikom Slovenijom do Siska*, Sveučilište u Zagrebu, Građevinski fakultet, Zavod za hidrotehniku.
11. Malić, A., 1981: *Centralne funkcije i prometne veze naselja središnje Hrvatske*, Hrvatsko geografsko društvo, Zagreb.

12. Markušić, M., 2021: *Urbanizacija gradske četvrti Trnje od kraja 19. stoljeća do sredine 20. stoljeća*, doktorska disertacija, Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, Odsjek za povijest.
13. Pavlek, K., 2019: Utjecaj regulacija na promjene korita Save kod Zagreba od kraja 19. stoljeća do danas, *Geografski horizont*, 65 (2), 56-57.
14. Radović Mahečić, D., 1993: Socijalno stanovanje međuratnog Zagreba, *Radovi Instituta za povijest umjetnosti*, 2 (17), 141-155.
15. Radović Mahečić, D., 2002: *Socijalno stanovanje međuratnog Zagreba*, Horetzky, Zagreb.
16. Radović Mahečić, D., Štok, S., 1997: Presedan zagrebačkog urbanizma, *Život umjetnosti: časopis o modernoj i suvremenoj umjetnosti i arhitekturi*, 59 (1), 10-27.
17. Slukan, M., 1999: *Prostorni razvoj Zagreba od polovice 19. stoljeća na temelju katastarskih izvora*, Doktorska disertacija, Sveučilište u Zagrebu, Prirodoslovno-matematički fakultet, Geografski odsjek.
18. Slukan Altić, M., 2010: Povijest regulacije rijeke Save kod Zagreba i njezine posljedice na izgradnju grada, *Hrvatske Vode*, 18 (73), 205-212.
19. Vresk, M., 2002: *Grad i urbanizacija*, Školska knjiga, Zagreb.

IZVORI

1. Arcanum Maps, n.d.: Habsburg Empire (1869-18879 – Third Military Survey (1:25000), <https://maps.arcanum.com/en/map/thirdsurvey25000/?bbox=1774778.3338475728%2C5745910.988743689%2C1781222.9307948665%2C5748266.204677725&map-list=1&layers=129> (22.8.2022.).
2. Bjažić Klarin, T., 2019: *JEDNO DJELO: Vladimir Antolić – Obiteljska kuća Antolić, Cvjetno naselje* (emisija), HTV, Zagreb, <https://magazin.hrt.hr/kultura/jedno-djelo-vladimir-antolic-obiteljska-kuca-antolic-cvjetno-naselje-873184?jwsourc=fb&fbclid=IwAR0J-FFGxexl2smlzr9-l7E81GIrZrGYKXg-N4DF3QAaZu4XnDqkIbKnrxE> (22.8.2022.).
3. Blažina, B., n.d.: Kockica – kako je nastao simbol jedne ere, <https://povijest.hr/hrvatska/kockica-kako-je-nastao-simbol-jedne-ere/> (22.8.2022.).
4. Blog.hr, 2017: Svih 67 trnjanskih rijeka!, <https://blog.dnevnik.hr/nepoznatizagreb/2017/03/index> (22.8.2022.).
5. Copernicus – Land Monitoring Service, 2022: Building Height 2012 (GIS raster), <https://land.copernicus.eu/local/urban-atlas/building-height-2012> (16.8.2022.).

6. Državna geodetska uprava (DGU), 2019: Digitalni ortofoto 1968, <https://www.katastar.hr/#/> (22.8.2022.).
7. Galović, K., 2012: Što jerijeka Sava gradu Zagrebu – a što grad Zagreb rijeci Savi?, <http://kgalovic.blogspot.com/2012/02/sto-je-rijeka-sava-gradu-zagrebu-sto-je.html>, (22.8.2022.)
8. Grad Zagreb, 2022: <https://aktivnosti.zagreb.hr/gradske-cetvrti-19/trnje/iz-povijesti-14165/14165> (22.8.2022.).
9. Gradska skupština Grada Zagreba, 2014: Odluka o izmjenama i dopunama Odluke o donošenju Prostornog plana Grada Zagreba, <http://www1.zagreb.hr/zagreb/slglasnik.nsf/rest-akt/9b0e9603a27e64d3c1257d72003de42f?Open> (22.8.2022.).
10. Ivičić, V., 2022: *Veslački neboderi*, Digitalni arhiv stambenih zgrada Hrvatske, <http://stanovanje.plus/info.php?code=11191vi> (22.8.2022.).
11. Jeh, J., n.d.: Putovanje kroz vrijeme, http://www.os-cvjetno-naselje-zg.skole.hr/?page_id=27 (22.8.2022.).
12. Korner, 2020: Tipografija HŠK (Hrvatski športski klub), <https://korner.ba/wiki/tipografija-hsk-hrvatski-sportski-klub/> (22.8.2022.).
13. Lazarin, B., 2014: Prešućivana figura domaće arhitekture, *Novosti*, 6. listopada, <https://arhiva.portalnovosti.com/2014/10/presucivana-figura-domace-arhitekture/>
14. Mandić, D., 2021: [FOTOESEJ] Cvjetno naselje – Najbolje od Zagreba u jednom kvartu, <https://baustela.hr/nekretnine/fotoesej-cvjetno-naselje-najbolje-od-zagreba-u-jednom/?fbclid=IwAR3aSao-irB4yYLSnZ7E7If1MW10hIP6zdiUlqXK2ALwJb9oufzJeMlR-x3Y> (22.8.2022.).
15. Mapiranje Trešnjevke, n.d.: Kupalište na Savi - Kak su se kupali naši stari..., <https://mapiranjetresnjevke.com/kvartovi/knezija/kupaliste-sava/> (22.8.2022.).
16. Radovanović, V., 2014: Kako smo gradili autoput, <http://pogledaj.to/drugestvari/kako-smo-gradili-autoput/> (22.8.2022.).
17. studentski.hr, 2014: Život na Cvjetnom i Šari: nekad i danas, <https://studentski.hr/zabava/zanimljivosti/zivot-na-cvjetnom-i-sari-nekad-i-danas> (22.8.2022.).
18. Sutlić, K., 2018: ČUDESNA POVIJEST JEDNOG OD NAJVEĆIH ZAGREBAČKIH KVARTOVA 'Nakon Drugog svjetskog rata tu je bio El Dorado. A onda se dogodila katastrofa...', <https://www.jutarnji.hr/magazini/cudesna-povijest-jednog-od-najvecih->

zagrebackih-kvartova-nakon-drugog-svjetskog-rata-tu-je-bio-el-dorado-a-onda-se-dogodila-katastrofa-7192629 (22.8.2022.).

19. Turković, E., Habjan, A. M., 2020: [JEDNO DJELO] Vladimir Antolić: 'Obiteljska kuća Antolić', Cvjetno naselje, <https://magazin.hrt.hr/kultura/jedno-djelo-vladimir-antolic-obiteljska-kuca-antolic-cvjetno-naselje-873184?jwsourc=fb&fbclid=IwAR0J-FFGxexl2smlzr9-17E81GlrzrGYKXg-N4DF3QAaZu4XnDqkIbKnrxE> (22.8.2022.).
20. vizkultura.hr, 2019: *Arhitektura optimizma*, <https://vizkultura.hr/stambeno-poslovna-zgrada-veslacka/> (22.8.2022.).
21. Zagrebačka infrastruktura prostornih podataka, 2017: GeoPortal preglednik, <https://geoportal.zagreb.hr/Karta> (22.8.2022.).

POPIS TABLICA

Tablica 1. Popis stanovništva, kućanstava i stanova u mjesnim odborima u Cvjetnom naselju (stranica 21)

POPIS SLIKA

Slika 1. Smještaj Cvjetnog naselja (stranica 1)

Slika 2. Predgrad Sava i Trnje u drugoj polovici 19. stoljeća (Habsburška Monarhija (1869-1887) – Treći vojni pregled) (stranica 4)

Slika 3. Skica generalne regulatorne osnove Zagreba, Milan Lenuci, 1907. (stranica 6)

Slika 4. Utjecaj regulacija na promjene korita Save kod Zagreba od kraja 19. stoljeća do danas (stranica 8)

Slika 5. Karta Trnja, 1934. (stranica 9)

Slika 6. Urbanistička situacija Cvjetnog naselja, objavljeno 1940. (stranica 10)

Slika 7. Regulatorna osnova Zagreba, 1932.-1936. (stranica 12)

Slika 8. Cvjetno naselje 1947. (stranica 14)

Slika 9. Cvjetno naselje, digitalni ortofoto, 1968. (stranica 15)

Slika 10. Morfološka struktura Cvjetnog naselja 2012. (stranica 17)

Slika 11. Korištenje i namjena površina u Cvjetnom naselju (stranica 18)

Slika 12. Centralne funkcije u Cvjetnom naselju (stranica 19)

Slika 13. Gustoća naseljenosti u Cvjetnom naselju na razini mjesnih odbora 2011. godine (stranica 21)

Slika 14. Prosječna starost stanovništva Cvjetnog naselja na razini mjesnih odbora 2011. godine (stranica 22)

Slika 15. Promjena broja stanovnika 2001.-2011. u Cvjetnom naselju na razini mjesnih odbora 2011. godine (stranica 23)

Slika 16. Udio visokoobrazovanih u stanovništvu starom 15 i više godina u Cvjetnom naselju na razini mjesnih odbora 2011. godine (stranica 24)

Slika 17. Udio nezaposlenih u stanovništvu starom 15 i više godina u Cvjetnom naselju na razini mjesnih odbora 2011. godine (stranica 25)

Slika 18. Prosječna površina stana u Cvjetnom naselju na razini mjesnih odbora 2011. godine (stranica 26)

Slika 19. Prosječan broj osoba u kućanstvu u Cvjetnom naselju na razini mjesnih odbora 2011. godine (stranica 27)

Slika 20. Udio samačkih kućanstava u Cvjetnom naselju na razini mjesnih odbora 2011. godine (stranica 28)

Slika 21. Prosječna površina nastanjenih stanova po članu kućanstva u Cvjetnom naselju na razini mjesnih odbora 2011. godine (stranica 29)